

Praca badawcza

**Efekty wsparcia udzielonego podmiotom
ekonomii społecznej ze środków
Europejskiego Funduszu Społecznego – etap I**

Praca powstała w ramach projektu współfinansowanego
ze środków Unii Europejskiej w ramach
Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Jachranka 2018

Zespół zaangażowany w pracę badawczą:

Ariadna Auriga-Borówko
Magdalena Adamska
Karolina Goś-Wójcicka
Izabela Jajkiewicz
Anna Knapp
Edyta Makowska-Belta
Tomasz Sekuła
Piotr Stronkowski
Rafał Trzcński

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Wprowadzenie	5
1. Odtworzenie logiki interwencji	8
1.1. Definicja podmiotów ekonomii społecznej	8
1.2. Podmioty ekonomii społecznej jako projektodawcy EFS	9
1.3. Ekonomia społeczna w programach operacyjnych współfinansowanych ze środków EFS	10
1.4. Model logiki interwencji	12
1.5. Kluczowe założenia między relacjami	17
1.6. Pytania ewaluacyjne	19
2. Analiza danych na temat potencjału społecznego i ekonomicznego PES	22
2.1. Organizacje pozarządowe	22
2.2. Spółdzielnie socjalne	37
3. Metodyka pracy badawczej	42
3.1. Opis procedur analitycznych	42
3.2. Wstępne założenia badania kontrfaktycznego	57
4. Rekomendacje do przyszłych systemów gromadzenia danych o wsparciu z EFS	63

Wykaz skrótów

CIS – centrum integracji społecznej
ES – ekonomia społeczna
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IZ – instytucja zarządzająca
JST – jednostka samorządu terytorialnego
KIS – klub integracji społecznej
MliR – Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NSRO – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013
OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES – podmiot ekonomii społecznej
PS – przedsiębiorstwo społeczne
PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
ROPS – regionalny ośrodek polityki społecznej
RPO – Regionalny Program Operacyjny 2014-20120
WTZ– warsztat terapii zajęciowej
ZAZ – zakład aktywności zawodowej

Wprowadzenie

Praca badawcza pt. *Efekty wsparcia udzielonego podmiotom ekonomii społecznej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego* uruchomiona została na potrzeby ewaluacji wsparcia udzielonego ze środków EFS podmiotom ekonomii społecznej w perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2007-2013 oraz 2014-2020. Głównymi odbiorcami wyników są Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, jako jednostka odpowiedzialna za ewaluację wdrażania EFS, a także Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które programuje i koordynuje działania na rzecz rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.

Niniejsza praca badawcza pozwoliła przygotować dane do analizy i wstępnie określić zakres i założenia badania kontrfaktycznego na temat efektów wsparcia udzielonego podmiotom ekonomii społecznej ze środków EFS, które będzie mogło być zrealizowane w ramach II etapu pracy badawczej, w kolejnym projekcie PO PT. Ponadto praca ta dostarczyła podstawowych informacji o kondycji ekonomicznej i społecznej podmiotów ekonomii społecznej, objętych badaniem GUS *Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe*, będących beneficjentami wsparcia ze środków EFS (projektodawcami lub odbiorcami). Dzięki pracom wykonanym w jej ramach, w kolejnym projekcie możliwe będzie przeprowadzenie drugiego etapu pracy, który skoncentruje się na badaniu metodami kontrfaktycznymi efektów wsparcia PES ze środków EFS.

Cele pracy badawczej

Głównym celem pracy badawczej było ustalenie kondycji podmiotów ekonomii społecznej, mierzonej szeregiem wskaźników ekonomicznych i społecznych. Podmioty te korzystały ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego jako:

- projektodawcy (czyli podmioty realizujące projekty finansowane z EFS w różnych obszarach, takich jak rynek pracy, integracja społeczna, edukacja, dobre rządzenie),
- odbiorcy działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej.

Ponadto celem pracy było określenie zakresu i założeń przyszłego badania wpływu środków EFS na kondycję podmiotów ekonomii społecznej, przy wykorzystaniu metod kontrfaktycznych.

Cele szczegółowe pracy badawczej

Cel szczegółowy 1: Odtworzenie logiki interwencji wsparcia PES w ramach działań realizowanych ze środków EFS w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020.

Niniejsze badanie realizowane jest w ramach podejścia metodologicznego określanego mianem Ewaluacji Efektów Opartej na Teorii (ang. Theory - Based Impact Evaluation). Podejście to ma na celu z jednej strony ustalenie mechanizmu przyczynowego interwencji – tzw. teorii zmiany – a z drugiej dokonanie jej weryfikacji, poprzez oszacowanie efektów przyczynowych wsparcia. Teoria zmiany przedstawia ogół powiązań pomiędzy danym problemem społeczno-gospodarczym, a interwencją – programem, działaniem, projektem itd. – która została wprowadzona w celu rozwiązania tego problemu. Typową sytuacją w procesie tworzenia interwencji publicznych jest przyjmowanie założenia, że dany program jest warunkiem koniecznym (a często również wystarczającym) do wywołania pewnych pożądaných zmian, najczęściej identyfikowanych bezpośrednio na poziomie podmiotów objętych daną interwencją (np. PES). Zmiany wywołane na poziomie mikro, po osiągnięciu odpowiedniej „masy krytycznej”, powinny przynieść również wymierne efekty widoczne na poziomie makro,

które zazwyczaj utożsamiane są z rozwiązaniem problemów, będących przyczyną uruchomienia danej interwencji. W rzeczywistości występuje skomplikowany schemat powiązań, zależności i warunków, które muszą być spełnione, by przyjęta teoria zmiany faktycznie się zmaterializowała. Na etapie ewaluacji konieczna jest weryfikacja, które elementy owej teorii wystąpiły, a które nie, oraz dlaczego tak się stało. W toku niniejszego badania odtworzona została ogólna teoria zmiany dla wsparcia udzielanego w ramach EFS podmiotom ekonomii społecznej. Na kolejnych etapach badania wybrane elementy tej teorii poddane zostaną weryfikacji.

Cel szczegółowy 2: Obliczenie podstawowych wskaźników potencjału ekonomicznego i społecznego PES, będących beneficjentami (podmiotami realizującymi projekty) oraz odbiorcami wsparcia projektów współfinansowanych z EFS na podstawie wyników badania GUS Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe.

W oparciu o bazy danych MłR z SIMIK 2007-2013, PEFS 2007 i SL 2014 wyodrębnione zostały PES będące odbiorcami wsparcia z EFS (projektodawcy i odbiorcy interwencji projektów). Dane te zostały połączone z bazami danych wynikowych GUS z badania na formularzach SOF-1 i SOF-4 za lata 2010, 2012, 2014 i 2016 oraz danymi ZUS i MF za 2012-2016. Następnie zostały naliczone kluczowe wskaźniki potencjału ekonomicznego i społecznego (np. dotyczące: wieku podmiotów, wielkości zatrudnienia, przychodów, skali działalności) dla grup organizacji non-profit objętych wsparciem z EFS w poszczególnych latach i takich, które z tego wsparcia nie korzystały. Ze względu na to, że badania SOF-1 i SOF-4 nie obejmują spółdzielni, dla tego typu podmiotów zostały obliczone wskaźniki na podstawie dostępnych danych administracyjnych. Pełny zestaw naliczonych wskaźników znajduje się w tablicach wynikowych, które stanowią załącznik do raportu, natomiast w raporcie zawarta została analiza kluczowych informacji, które udało się pozyskać w toku realizacji badania.

Cel szczegółowy 3: Wstępny wybór zmiennych umożliwiających przeprowadzenie analiz statystycznych z wykorzystaniem podejścia kontrfaktycznego i danych GUS.

W oparciu o model interwencji określono, które efekty wsparcia będą możliwe do zmierzenia przy wykorzystaniu istniejących danych statystycznych. Wskazane zostały źródła danych, zakres czasowy oraz zmienne możliwe do wykorzystania, a na ich podstawie wstępnie określono wskaźniki, które będą mogły być wykorzystane do badania kontrfaktycznego w ramach ewentualnego projektu *Efekty wsparcia udzielonego podmiotom ekonomii społecznej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – etap II*.

Cel szczegółowy 4: Określenie zakresu możliwego badania kontrfaktycznego na podstawie analizy dopasowania jednostek objętych wsparciem i grupy kontrolnej w wybranych przekrojach (np. województwa, formy prawne, typ otrzymanego wsparcia, dziedzina działalności).

W pracy badawczej połączono dane o PES wspartych z EFS (projektodawcach i odbiorcach ostatecznych) z danymi z badań organizacji pozarządowych oraz z danymi z ZUS i CIT o spółdzielniach socjalnych. Pozwoliło to na przeprowadzenie wstępnej analizy pokrycia według podstawowych przekrojów społeczno-ekonomicznych.

Rezultaty pracy badawczej

Efektom przeprowadzonej pracy jest niniejszy raport oraz załączone tablice wynikowe. Raport składa się z trzech części:

1. Odtworzenie logiki interwencji - w części tej znajduje się opis modelu logiki interwencji wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w ramach działań realizowanych ze środków EFS w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020,
2. Analiza danych nt. potencjału społecznego i ekonomicznego PES – część ta poświęcona jest opisowi analitycznemu uzyskanych wyników w zakresie potencjału ekonomicznego i społecznego PES w podziale na projektodawców, odbiorców działań dotyczących ES i pozostałe podmioty.
3. Metodyka pracy badawczej – w części tej scharakteryzowane zostały przeprowadzone procesy analityczne, w tym wykorzystane źródła i sposób przetwarzania danych, a także wstępne założenia do badania kontrfaktycznego.

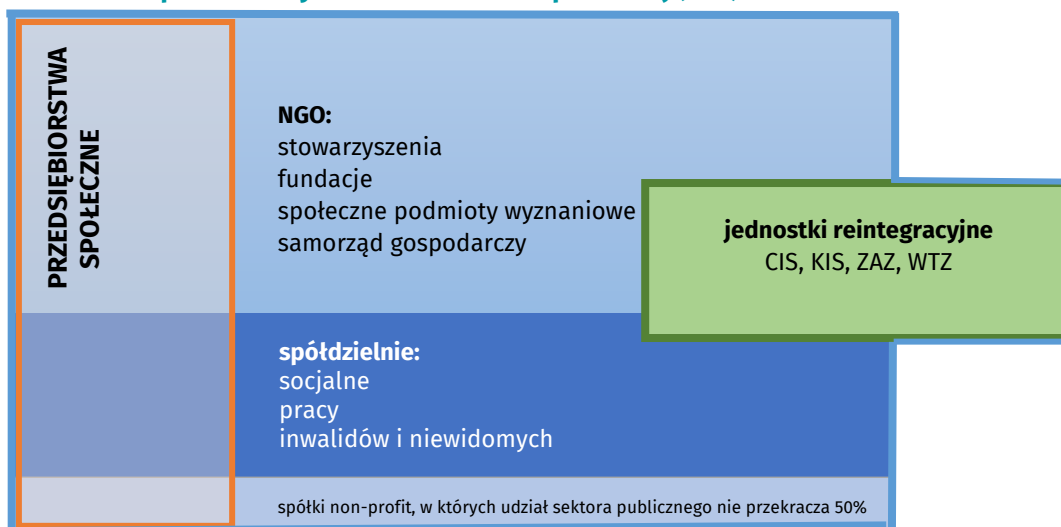
1. Odtworzenie logiki interwencji

1.1. Definicja podmiotów ekonomii społecznej

W programach operacyjnych funkcjonuje definicja PES określona w dokumencie *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem Środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*¹. Zgodnie z obowiązującą wersją tych wytycznych podmiotem ekonomii społecznej jest:

- a) przedsiębiorstwo społeczne (PS), w, w tym spółdzielnia socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. poz. 651, z późn. zm.);
- b) podmiot reintegracyjny, realizujący usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:
 - o CIS i KIS;
 - o ZAZ i WTZ, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046, z późn. zm.);
- c) organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817, z późn. zm.), lub spółka non-profit, o której mowa w art. 3 ust. 3 pkt 4 tej ustawy, o ile udział sektora publicznego w tej spółce wynosi nie więcej niż 50%;
- d) spółdzielnia, której celem jest zatrudnienie tj. spółdzielnia pracy lub spółdzielnia inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2017 r. poz. 1560, z późn. zm.).

Schemat 1. Zakres podmiotowy sektora ekonomii społecznej (PES)²

Definicja zawarta w *Wytycznych...* ma charakter opisowy, a wymienione w niej grupy są nierozłączne. Do celów prowadzenia analiz statystycznych niezbędne było więc jej uszczegółowienie. Biorąc pod uwagę formę prawną i organizacyjną do podmiotów ekonomii społecznej (niebieska ramka na schemacie) zaliczyć należy:

- organizacje non-profit:
 - o stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne
 - o fundacje
 - o społeczne podmioty wyznaniowe
 - o samorząd gospodarczy

¹ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/49753/Wytyczne_wlacznie_spoleczne_v4.pdf

² Schemat ma jedynie charakter teoretyczny, wielkości pól na schemacie nie odzwierciedlają wielkości i proporcji pomiędzy poszczególnymi grupami podmiotów.

- spółdzielnie:
 - spółdzielnie socjalne
 - spółdzielnie pracy
 - spółdzielnie inwalidów i niewidomych
- spółki non-profit, w których udział sektora publicznego nie przekracza 50%
- jednostki reintegracyjne (zielona ramka na schemacie)
 - centra integracji społecznej (CIS),
 - kluby integracji społecznej (KIS),
 - zakłady aktywności zawodowej (ZAZ),
 - warsztaty terapii zajęciowej (WTZ).

Warto zwrócić uwagę, że CIS, KIS, ZAZ i WTZ są jednostkami organizacyjnymi i nie mają odrębnej od podmiotów je prowadzących osobowości prawnej. W części prowadzone są przez mające osobowość prawną PES-y, a w części przez samorząd terytorialny. Ponadto szczególną grupę wśród PES stanowią podmioty uznane za przedsiębiorstwa społeczne.

Szczegółowa operacjonalizacja podmiotów ekonomii społecznej na potrzeby analizy danych prowadzonej w raporcie przedstawiona została w pkt. 3.1.3.

1.2. Podmioty ekonomii społecznej jako projektodawcy Europejskiego Funduszu Społecznego

Zarówno w perspektywie finansowej środków UE 2007-2013, jak i 2014-2020 podmioty ekonomii społecznej są ważną kategorią projektodawców.

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju co roku publikuje informację na temat korzystania z funduszy europejskich przez partnerów spoza administracji. W publikacji tej przez partnerów rozumie się:

- organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (w opracowaniu reprezentowane przez stowarzyszenia, organizacje społeczne, fundacje, Kościół katolicki, inne kościoły oraz związki wyznaniowe),
- organizacje pracodawców, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz związki zawodowe.

Zakres podmiotowy tej kategorii jest zbliżony do definicji podmiotów ekonomii społecznej, przedstawionej w poprzednim rozdziale³.

W perspektywie finansowej 2007-2013 tak zdefiniowane podmioty zrealizowały 13 357 projektów, co stanowiło ok. 13% wszystkich projektów, finansowanych z funduszy strukturalnych. Wartość dofinansowania UE dla tych projektów wynosiła 9,5 mld zł, co stanowiło ok. 3,3% wartości dofinansowania UE przyznanego wszystkim projektom NSRO. Wszystkie te projekty były realizowane przez łącznie 4 362 podmioty. Największy był udział stowarzyszeń i pozostałych organizacji społecznych, które zrealizowały 62% wszystkich projektów realizowanych przez partnerów, a wartość dofinansowania stanowiła 42% całkowitego dofinansowania uzyskanego przez partnerów.

Fundacje zrealizowały 27% projektów realizowanych przez partnerów, a ich udział w dofinansowaniu wynosił 37%. Kościół katolicki zrealizował 4% projektów, lecz jego udział stanowił aż 11%, co wynika przede wszystkim z realizacji projektów infrastrukturalnych.

Projekty partnerów były finansowane głównie z EFS. Aż 92% projektów partnerów było realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a 66% wartości tych projektów było finansowane przez EFS. Wynika to oczywiście ze specyfiki działania organizacji pozarządowych. Dane te pokazują również, że średnia wartość projektu finansowanego przez

³ Kategoriami wykraczającymi poza PES są organizacje pracodawców, samorząd zawodowy i związki zawodowe.

EFS była niższa niż projektów finansowanych przez EFRR, co wydaje się oczywiste ze względu na specyfikę realizowanej interwencji.

Rozkład partnerów ze względu na liczbę projektów jest mocno asymetryczny. Aż 54% projektodawców zrealizowało tylko jeden projekt. Przeciętnie partner brał udział w realizacji 3 projektów. Była jednak grupa organizacji, które realizowały znacznie więcej projektów, np. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej zrealizowała 201 projektów, Fundacja Rozwoju Nauki i Przedsiębiorczości - 107 projektów, a Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny - 88 projektów⁴.

Według stanu na koniec 2017 r. w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 partnerzy spoza administracji publicznej złożyli 11% wszystkich wniosków o dofinansowanie w ramach programów finansowanych z funduszy strukturalnych, a ich wartość stanowiła ponad 5% wartości dofinansowania, o które wnioskowano w ramach ww. programów. Wartość uzyskanego dofinansowania wyniosła 7,03 mld zł.

Według danych Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju w nowej perspektywie nastąpił wyraźny wzrost wartości dofinansowania projektów partnerów spoza administracji. Projekty o największej średniej wartości dofinansowania (tj. 3,734 mln zł) realizują partnerzy mający formę prawną pn. „pozostałe kościoły lub związki wyznaniowe” oraz Kościół katolicki (3,617 mln zł), co wynika z realizacji przez te podmioty największej liczby projektów infrastrukturalnych o znacznej wartości.

Podobnie jak w poprzedniej perspektywie, większość projektów partnerów spoza administracji (82%) jest dofinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Do końca 2017 r. podpisano 2 383 umowy na realizację projektów dofinansowanych z EFS, 1 923 w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych oraz 460 w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Wartość ich dofinansowania z EFS wyniosła 3,99 mld zł (co stanowi 56,8% wartości dofinansowania wszystkich projektów partnerów spoza administracji)⁵.

W ramach perspektywy finansowej 2014-2020 ze środków funduszy strukturalnych skorzystało 1349 partnerów spoza administracji publicznej, przy czym zdecydowana większość z nich należy do kategorii podmiotów ekonomii społecznej. Na jednego partnera przypada średnio 2,2 projektu. W opracowaniu Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju wskazano podmioty, które zawarły najwięcej umów o dofinansowanie projektów, jak np. Stowarzyszenie Aktywnego Wspierania Gospodarki, które zawarło 45 umów i jest liderem w tym sektorze⁶.

Dane te pokazują, że stosunkowo niewielki odsetek podmiotów ekonomii społecznej korzystał ze wsparcia funduszy europejskich, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego. Podmioty te uzyskiwały jednak znaczące wsparcie, stąd ważne jest analizowanie, jaki jest wpływ tego wsparcia na kondycję tych podmiotów. Temu celowi służyć będzie realizacja drugiego i czwartego celu szczegółowego niniejszej pracy badawczej.

1.3. Ekonomia społeczna w programach operacyjnych współfinansowanych ze środków EFS

Zarówno w perspektywie finansowej środków UE 2007-2013, jak i 2014-2020 w ramach programów operacyjnych współfinansowanych z EFS znalazły się działania, które miały na celu rozwój ekonomii społecznej.

⁴ Ministerstwo Rozwoju, *Informacja na temat stanu wykorzystania funduszy polityki spójności unii europejskiej przez partnerów spoza administracji (wg stanu na 31 grudnia 2016 r.)*, Warszawa, 2017, https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Documents/wykorzystanie_funduszy_UE_przez_partnerow_wg_stanu_na_31_grudnia_2016.pdf (dostęp 10.10.2018 r.)

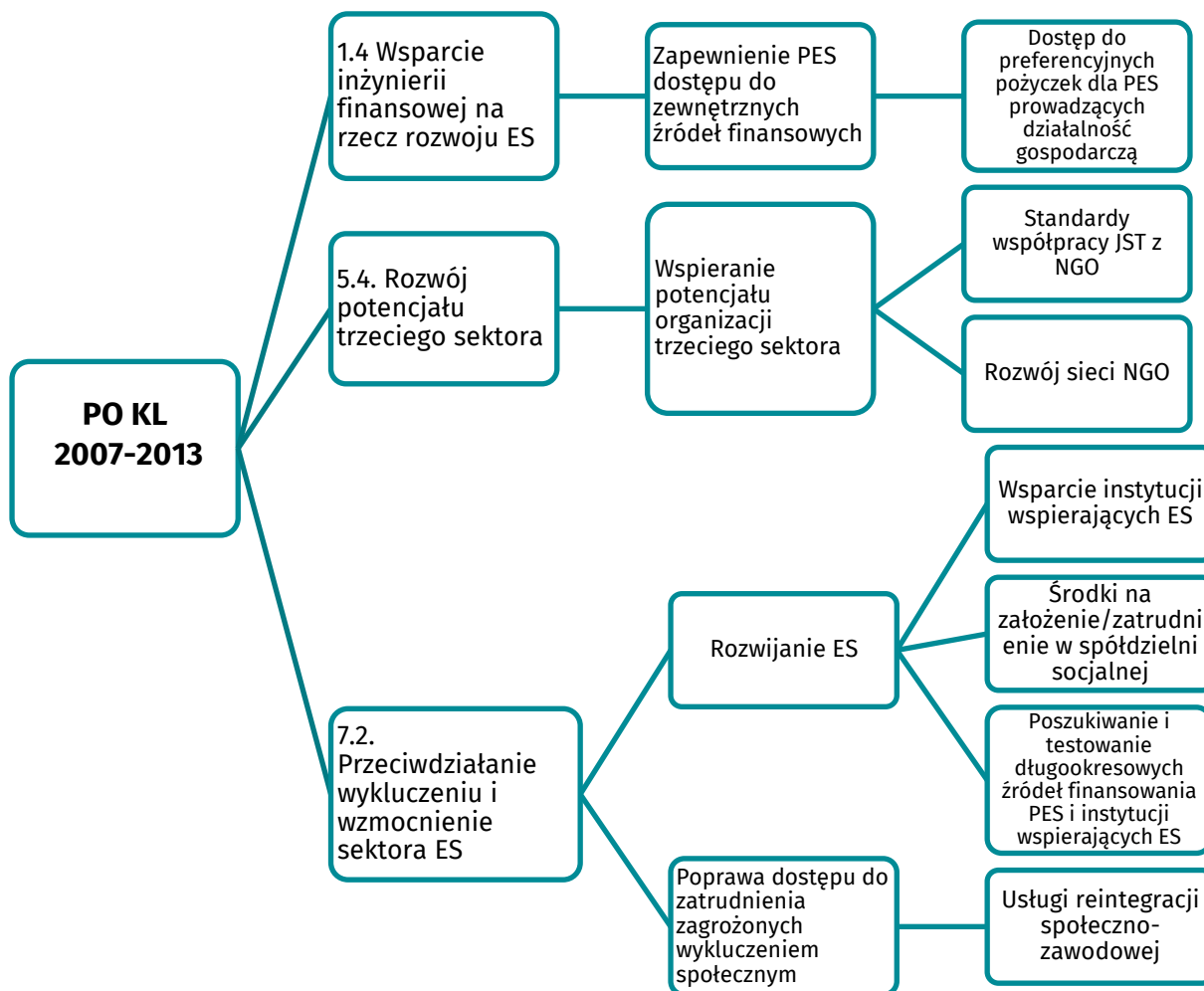
⁵ Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, *Informacja na temat stanu wykorzystania funduszy polityki spójności unii europejskiej przez partnerów spoza administracji (wg stanu na 31 grudnia 2017 r.)*, Warszawa, 2018, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/raporty-opracowania/#/domyslne=1> (dostęp 09.10.2018 r.)

⁶ Tamże

W perspektywie 2007-2013 realizowany był Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL), w ramach którego zaprogramowane zostały dwa działania, które bezpośrednio powinny służyć rozwojowi ekonomii społecznej: 1.4. *Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej* oraz 7.2.2. *Wsparcie ekonomii społecznej*. Ponadto było też działanie 5.4. *Rozwój potencjału trzeciego sektora*, które choć w założeniach nie było ukierunkowane na wsparcie ekonomii społecznej, to organizacje mogące korzystać z jego środków de facto klasyfikują się do PES.

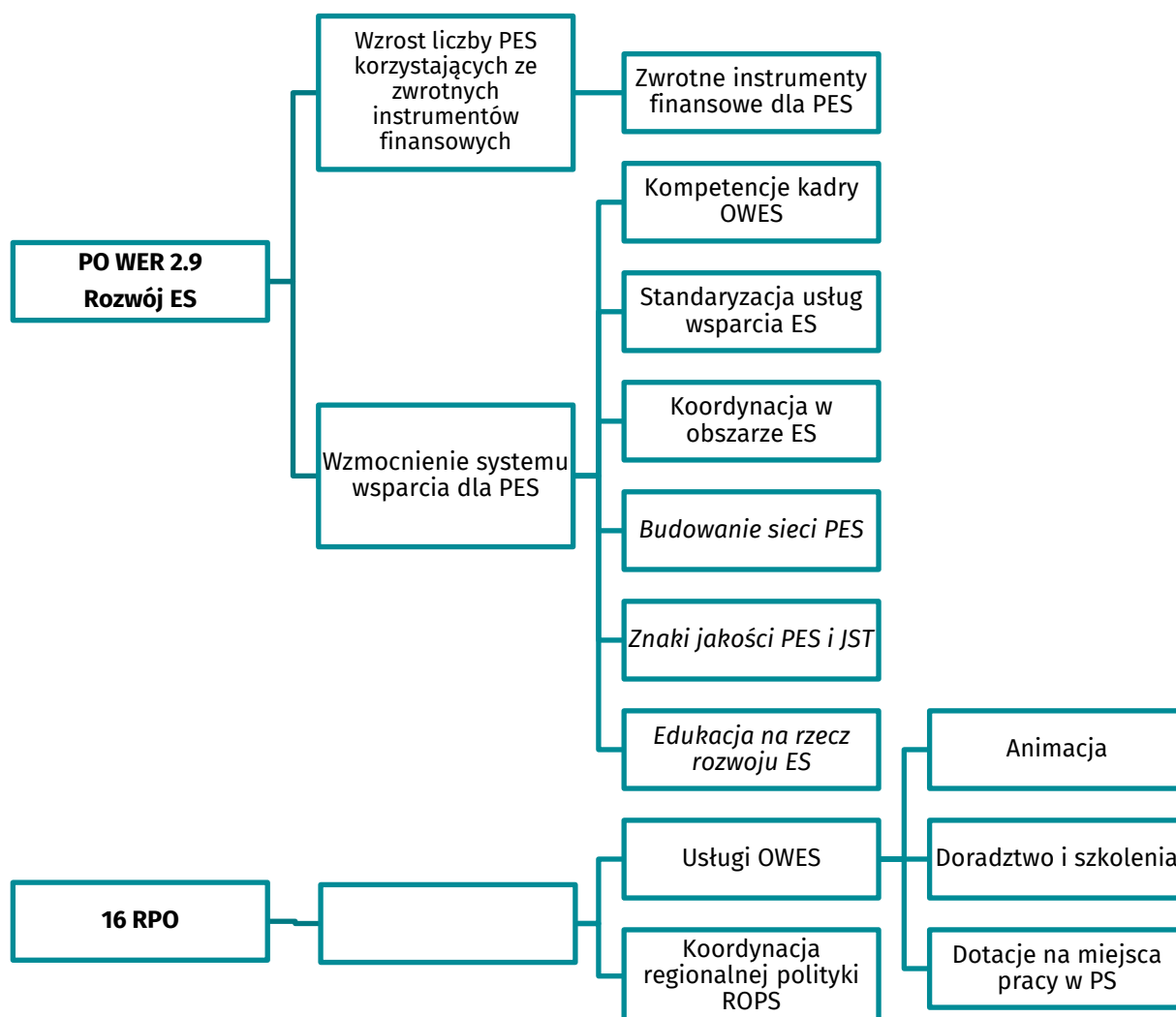
Schemat 2. Ekonomia społeczna w perspektywie finansowej UE 2007-2013

Z kolei w perspektywie 2014-2020 system wdrażania EFS ma bardziej złożoną formę. Z jednej strony realizowany jest ogólnokrajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER), z którego finansowane są w ramach działania 2.9. *Rozwój ekonomii społecznej* ogólnopolskie projekty na rzecz ekonomii społecznej, a z drugiej - problematyka ta, w różnych nazwanych działaniach, funkcjonuje w każdym z 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO).

Schemat 3. Ekonomia społeczna w perspektywie finansowej UE 2014-2020

1.4. Model logiki interwencji

Ze względu na to, że system wsparcia rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, mimo licznych szczegółowych różnic, w obu perspektywach miał zbliżoną konstrukcję i cele, zdecydowano się do odtworzenia logiki interwencji opracować jeden, wspólny *Model logiki wsparcia udzielonego podmiotom ekonomii społecznej z EFS*. Został on całościowo przedstawiony na Schemacie nr 4, a opisowi poszczególnych jego elementów poświęcony jest ten podrozdział.

1.4.1. Jakie zidentyfikowano problemy wśród PES?

Do głównych problemów PES, na które powinna oddziaływać i prowadzić do ich minimalizacji interwencja ze środków EFS w perspektywie 2007-2013 i 2014-2020, należą:

1. **Ograniczone zasoby, którymi dysponują PES** (ludzkie, finansowe, techniczne itp.)

Większość PES nie korzysta w ogóle z pracy płatnej (w 2016 r. było to prawie 60% działających w tym sektorze organizacji non-profit), a jeśli już, to częściej w oparciu o umowy cywilnoprawne niż na podstawie stosunku pracy (25% organizacji wobec 15%). Ponadto nawet

wśród spółdzielni socjalnych, które z natury rzeczy powinny dawać pracę swoim członkom, w 2016 r. ¼ nie miała pracowników etatowych⁷. PES dysponują też niedużymi zasobami finansowymi (w 2016 r. ponad 2/3 mieszczących się w sektorze PES organizacji non-profit oraz 39% spółdzielni socjalnych miało roczne przychody na poziomie nie wyższym niż 100 tys. zł).

2. Ograniczona liczba PES pełniąca funkcje reintegracyjne

W ponad 90 tys. grupie organizacji non-profit niespełna 2% (1,7 tys.) podejmowało jakiekolwiek działania w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej. Organizacje non-profit w 2016 r. prowadziły 774 placówki świadczące usługi reintegracyjne, takie jak: CIS, KIS, ZAZ i WTZ, a spółdzielnie - 29⁸. Dodatkowo zbiorowość aktywnie działających spółdzielni socjalnych, które ze względu na swoją konstrukcję prawną powinny pełnić funkcję reintegracyjną, w 2016 r. liczyła 0,9 tys. podmiotów. Jeszcze mniejsza była zbiorowość spółdzielni inwalidów i niewidomych – w 2017 r. było ich około 160, o ponad 100 mniej niż 10 lat wcześniej.

3. Niewielka liczba PES, w tym przede wszystkim PS

W 2016 r. sektor ekonomii społecznej tworzyło 90,1 tys. organizacji non-profit, 1,6 tys. aktywnych spółdzielni. Dodatkowo do zbiorowości tej należy zaliczyć około 0,1 tys. spółek non-profit, których liczebność oszacowana została na podstawie listy PS prowadzonej przez MRPiPS (według stanu na lipiec 2018 r.). Wśród tak zdefiniowanej grupy PES w połowie 2018 r. około 0,7 tys. zostało umieszczonych na liście PS, a więc uznane za przedsiębiorstwa społeczne podmioty stanowią niespełna 1% spośród PES.

4. Niski poziom ekonomizacji PES

Dominującą część sektora ekonomii społecznej pod względem liczby podmiotów tworzą organizacje non-profit. Wśród nich w 2015 r. jedynie 14% dysponowało budżetami opartymi głównie na środkach ze źródeł rynkowych, a kolejne 16% korzystało z różnych źródeł finansowania w zrównoważony sposób⁹. Ponadto jedynie 9% organizacji w ogóle prowadziło w 2016 r. działalność gospodarczą, a jeszcze mniej realizowało zamówienia publiczne na postawie prawa zamówień publicznych (2%).

5. Ograniczona wiedza o ES

Znajomość pojęcia ekonomii społecznej jest nadal stosunkowo niewielka. Nie ma ogólnopolskich badań dotyczących rozpoznawalności takich pojęć jak ekonomia społeczna czy przedsiębiorstwo społeczne. Badania takie są prowadzone np. w województwie wielkopolskim. Według ostatnich dostępnych danych z roku 2015 ok.:

- 40% badanych deklaruje, że rozpoznaje termin ekonomia społeczna, przy czym tylko 30% spośród nich potrafi właściwie zdefiniować to pojęcie (czyli ok. 12% badanych),
- 15% badanych deklaruje, że rozpoznaje termin przedsiębiorstwo społeczne, przy czym tylko 32% spośród nich potrafi właściwie zdefiniować to pojęcie (czyli ok. 5% badanych),
- 33% badanych deklaruje, że rozpoznaje termin spółdzielnia socjalna, przy czym tylko 19% spośród nich potrafi właściwie zdefiniować to pojęcie (czyli ok. 6% badanych)¹⁰.

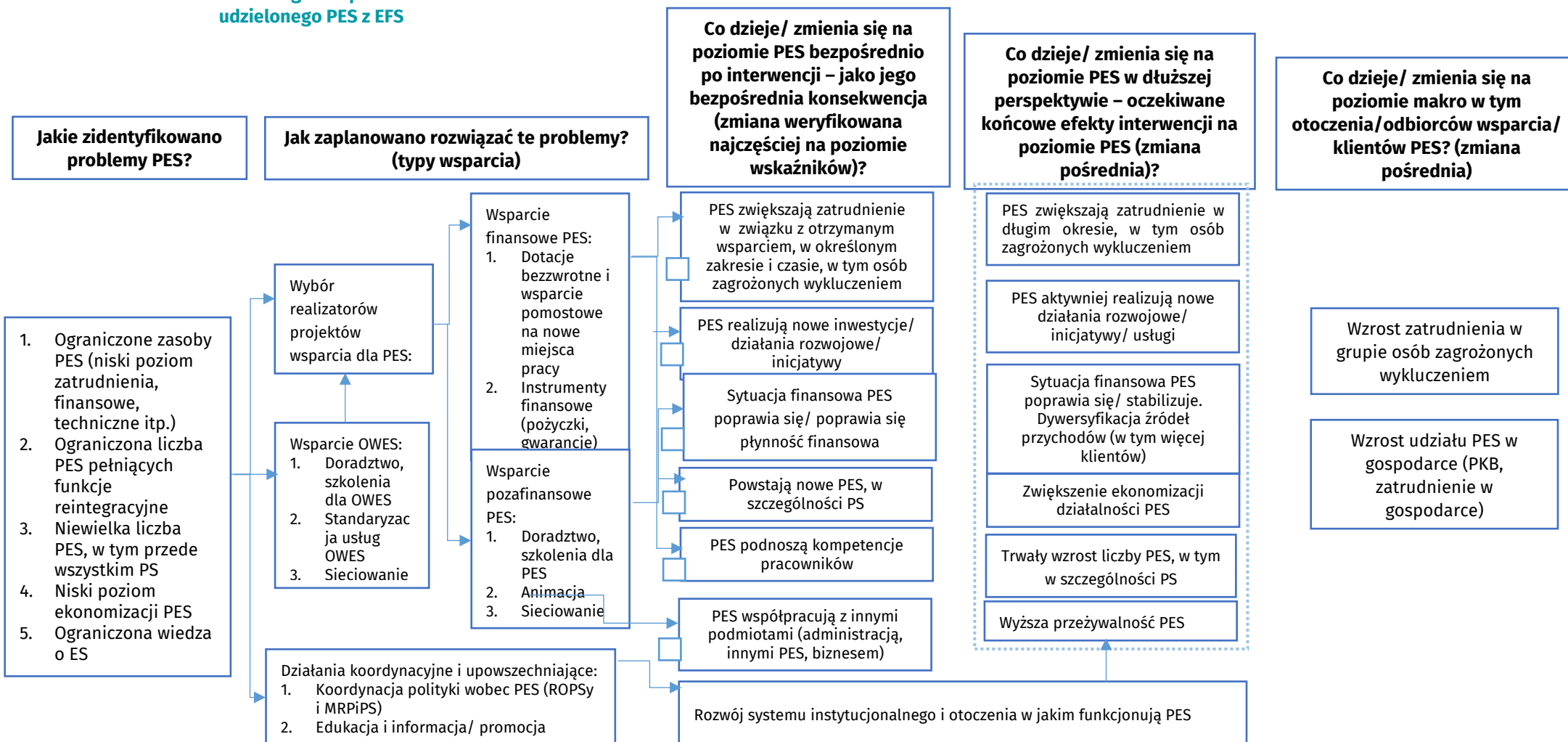
⁷ [Spółdzielnie socjalne w 2016 r.](#)

⁸ [Rola sektora non-profit w dostarczaniu usług społecznych w latach 2014-2016](#)

⁹ [Działalność organizacji non-profit w 2015 r.: zarządzanie i współpraca](#)

¹⁰ Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim; ROPS, Poznań, 2015

Schemat 4. Model logiki wsparcia udzielonego PES z EFS

Widać zatem, że nawet jeśli kluczowe pojęcia dla ekonomii społecznej są rozpoznawane w społeczeństwie, to jednak często jest to znajomość powierzchowna, której brakuje zrozumienia idei ekonomii społecznej. Badanie niestety nie dostarcza informacji, czy w jakich grupach społecznych pojęcia te są lepiej znane. Brakuje również porównań międzyregionalnych.

Na podstawie tego samego badania można stwierdzić, że kluczowe pojęcia związane z ekonomią społeczną są zdecydowanie lepiej rozpoznawane przez przedstawicieli samorządu terytorialnego. 94% spośród nich rozpoznawało pojęcie ekonomii społecznej i w większości przypadków trafnie wskazywało jego znaczenie. 80% respondentów rozpoznawało pojęcie przedsiębiorstwo społeczne. Należy jednak zaznaczyć, że niemal 40% respondentów stanowili pracownicy ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, trudno zatem te wyniki uznać za reprezentatywne dla wszystkich samorządowców¹¹.

1.4.2. Jak zaplanowano rozwiązać te problemy?

Wsparcie mające służyć rozwojowi ekonomii społecznej zostało zaplanowane etapowo i kierowane jest do różnych grup odbiorców. W pierwszym etapie środki przekazywane są do instytucji wspierających rozwój ekonomii społecznej lub pośredniczących w przekazywaniu środków PES. Wśród instytucji wspierających PES główną rolę pełnią Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, których funkcjonowanie w perspektywie 2007-2013 było finansowane w ramach PO KL, a w perspektywie 2014-2020 jest w ramach poszczególnych RPO. Na projekty realizowane przez OWES przeznaczana jest największa część środków EFS służących rozwojowi ES. OWES świadczące usługi wsparcia PES wyłaniane są w konkursach, jednak projekty realizować mogą wyłącznie podmioty mające akredytację MRPiPS. System akredytacji OWES również finansowany jest z EFS, a jego celem jest standaryzacja i zapewnienie wysokiej jakości usług. W zakresie usług świadczonych przez OWES muszą znajdować się działania zarówno związane ze wsparciem finansowym, jak również usługi pozafinansowe. OWES kierują swoje działania bezpośrednio do PES-ów. W ramach usług finansowych mogą przyznawać dotacje lub wsparcie pomostowe w związku z tworzeniem nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Z kolei wśród ich usług pozafinansowych znajduje się doradztwo i szkolenia dla PES, animacja lokalna w celu tworzenia nowych PES oraz sieciowanie już istniejących podmiotów. Równolegle w ramach projektu współfinansowanego z PO WER, za pośrednictwem operatorów wyłonionych przez Bank Gospodarstwa Krajowego, do PES trafiają pożyczki na preferencyjnych warunkach, które można przeznaczyć na rozwój lub stworzenie nowych stanowisk pracy.

W celu zapewnienia wysokiej jakości usług świadczonych PES-om przez OWES ze środków EFS współfinansowane są również działania służące podniesieniu kompetencji OWES-ów zarówno na poziomie ogólnopolskim (oprócz działań akredytacyjnych realizowane są z PO WER projekty np. związane z sieciowaniem OWES czy doradztwem dla regionów), jak i regionalnym (projekty koordynacyjne realizowane przez ROPSy). ROPSy pełnią rolę regionalnych koordynatorów rozwoju ekonomii społecznej i w związku z tym współpracują z OWES-ami.

Ponadto ze środków EFS wspierane są również działania związane z tworzeniem warunków prawnych, upowszechnianiem, monitorowaniem i innymi formami koordynacji rozwoju ekonomii społecznej w Polsce.

¹¹ Tamże

**1.4.3. Co dzieje/ zmienia się na poziomie PES bezpośrednio po interwencji – jako jego bezpośrednia konsekwencja (zmiana weryfikowana najczęściej na poziomie wskaźników)?
Co dzieje/ zmienia się na poziomie PES w dłuższej perspektywie – oczekiwane końcowe efekty interwencji na poziomie PES (zmiana pośrednia)?**

Interwencja ze środków EFS powinna przełożyć się na poprawę sytuacji wśród podmiotów ekonomii społecznej, zarówno w krótkiej perspektywie (efekty mierzone bezpośrednio po objęciu poszczególnego PES wsparciem), jak i w długiej perspektywie (długofalowe utrzymanie się efektów lub odroczone ich wystąpienie). W tabelicy 1 zestawione zostały zarówno bezpośrednie efekty wsparcia, jak i takie, które powinny zaistnieć w dłuższej perspektywie. Dodatkowo wymienione zostały możliwe do wykorzystania źródła danych i zmienne, które mogą stanowić podstawę do tworzenia wskaźników.

Tablica 1. Zestawienie zakładanych efektów wsparcia PES z EFS i zakresu danych możliwych do wykorzystania na potrzeby tworzenia wskaźników

EFEKTY WSPARCIA PES z EFS		Źródło i zakres danych możliwych do wykorzystania przy tworzeniu wskaźników
BEZPOŚREDNIE	W DŁUŻSZEJ PERSPEKTYWIE	
PES zwiększają zatrudnienie w związku z otrzymanym wsparciem, w określonym zakresie i czasie, w tym osób zagrożonych wykluczeniem	PES zwiększają zatrudnienie w długim okresie, w tym osób zagrożonych wykluczeniem	Źródło: ZUS (2012-2016) weryfikowane danymi z SOF (2010, 2012, 2014, 2016) <ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę Dane dostępne dla obydwu perspektyw finansowych. W zakresie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - możliwość pokazania danych na temat liczby zatrudnionych osób niepełnosprawnych.
PES realizują nowe inwestycje/działania rozwojowe/ inicjatywy	PES aktywniej realizują nowe działania rozwojowe/ inicjatywy/ usługi	Źródło: SOF (2010, 2012, 2014, 2016) – tylko dla organizacji non-profit <ul style="list-style-type: none"> Nakłady inwestycyjne Liczba odbiorców usług
Sytuacja finansowa PES poprawia się stabilizuje/ poprawia się płynność finansowa	Sytuacja finansowa PES poprawia się/ stabilizuje. Dywersyfikacja źródeł przychodów (w tym więcej klientów)	Źródło: CIT (2010-2016) weryfikowane danymi z SOF (2010, 2012, 2014, 2016) <ul style="list-style-type: none"> Dynamika przychodów (zmiana kwotowa oraz zmiana %) Przychody w przeliczeniu na liczbę osób zatrudnionych w PES Klasy przychodów
Powstają nowe PES, w szczególności PS	Trwały wzrost liczby PES, w tym w szczególności PS	Źródło: rejestr REGON + weryfikacja aktywności na podstawie badań SOF Dane dla PS będą dostępne w przyszłości – konieczność zebrania danych z OWES, jednak tylko dla perspektywy 2014-2020. Dla perspektywy 2007-2013 – brak możliwości zebrania danych o PS.
PES podnoszą kompetencje pracowników		Brak źródła, niemożliwe do zmierzenia na podstawie istniejących danych
PES współpracują z innymi podmiotami (administracją, innymi PES, biznesem)		Źródło: SOF formularz SOF 5 (2013, 2015) – tylko dla organizacji non-profit <ul style="list-style-type: none"> Liczba partnerów, sektory, z których pochodzą partnerzy

	Zwiększenie ekonomizacji działalności PES	<p>Źródło: SOF (2010, 2012, 2014, 2016) - tylko dla organizacji non-profit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie odpłatnej działalności statutowej oraz działalności gospodarczej • Udział przychodów z działalności gospodarczej oraz innych źródeł rynkowych
	Wyższa przeżywalność PES	<p>Źródło: rejestr REGON + weryfikacja aktywności na podstawie badań SOF</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wiek organizacji

1.4.4. Co dzieje/ zmienia się na poziomie makro, w tym otoczenia/odbiorców wsparcia/klientów PES? (zmiana pośrednia)

Na poziomie makro, w długiej perspektywie czasowej, skuteczność interwencji z EFS mającej na celu rozwój ekonomii społecznej, powinna być obserwowalna poprzez wzrost znaczenia sektora ekonomii społecznej w gospodarce narodowej. Wskaźnikami, które będą o tym świadczyć jest udział sektora ES w zatrudnieniu w gospodarce narodowej oraz wkład tego sektora do PKB. W zależności od przyjętej definicji sektora ekonomii społecznej jego udział w zatrudnieniu w 2016 r. szacuje się na 1,2%-2,4%, co jest relatywnie niskim udziałem na tle innych krajów europejskich, gdyż średnią dla UE w 2015 r. stanowiła 6,3%¹². Podobna relacja i różnica między Polską a średnią dla UE będzie przy uwzględnieniu udziału produkcji sektora ES w PKB.

Równie ważnym wskaźnikiem makro skuteczności interwencji z EFS mającej na celu rozwój ekonomii społecznej będzie poziom zatrudnienia osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, a więc grup, którym PES powinny oferować zatrudnienie lub usługi reintegracyjne przygotowujące do podjęcia pracy. Zmiany w tym zakresie mogą być analizowane w oparciu o wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. W czwartym kwartale 2016 r. wskaźnik ten wyniósł 15,1% i był jednym z niższych w UE, co więcej nie zmienił się on od 2010 r., kiedy to kształtował się na poziomie 15,0%¹³.

1.5. Kluczowe założenia między relacjami

Model logiczny, przedstawiony w rozdziale 1.4., zawiera prezentację kluczowych elementów wsparcia PES z EFS (interwencji) oraz założone związki przyczynowo -skutkowe (symbolizowane strzałkami). Kluczowe znaczenie mają w tym przypadku ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Zakłada się, że to ich działania przełożą się bezpośrednio na powstawanie nowych PES, w tym szczególnie PS, wzrost zatrudnienia w tych podmiotach, a także wzmocnienie ich potencjału i zdolności do utrzymania i wzmocnienia pozycji rynkowej, przy równoczesnej realizacji celów społecznych. Ważnym zadaniem OWES jest również oddziaływanie na stronę popytową, czyli zachęcanie partnerów biznesowych, JST i osób fizycznych do kupowania towarów i usług w PES. W tym przypadku możemy mówić o pośrednim oddziaływaniu OWES na kondycję PES i PS, jednak ze względu na ograniczenia metodologiczne kwestia ta nie będzie przedmiotem badania.

OWES dysponują szeregiem instrumentów, służących realizacji tych celów. Aby jednak mogły być one skuteczne, na potrzeby interwencji przyjęto pewne założenia dotyczące sposobu działania OWES, które warunkują jej skuteczność:

- o Grupa docelowa, do której kierowane są instrumenty z zakresu ekonomii społecznej, jest właściwie określona (czyli potrzebuje takiego wsparcia, jest odpowiednio liczna i chętna do udziału w projektach).

¹² Najnowsze zmiany w gospodarce społecznej w Unii Europejskiej, EKES, <http://www.ciriec.uliege.be/wp-content/uploads/2018/09/evol-recente-ES-UE-pl.pdf>

¹³ Dane z badania BAEL, na podstawie publikacji Aktywność ekonomiczna ludności Polski w ..., GUS, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-i-kwartal-2018-roku,4,29.html>

- Zakres instrumentów, którymi dysponuje OWES, jest adekwatny do potrzeb odbiorców ich usług, uwzględniając przy tym zróżnicowanie tych odbiorców.
- OWES posiadają wiedzę na temat potrzeb PES / PS lub posiadają odpowiedni potencjał do diagnozowania tych potrzeb.
- OWES mają możliwość (i zdolność) dostosowywania zakresu wsparcia do indywidualnych potrzeb danego PES / PS.
- OWES dysponują zasobami niezbędnymi do świadczenia skutecznego wsparcia, w tym wystarczającymi zasobami finansowymi i odpowiednio przygotowaną kadrą.
- Działania OWES kierowane są do właściwie zdefiniowanej grupy docelowej.
- Zapewniony jest odpowiedni dostęp do usług i instrumentów wsparcia OWES dla odbiorców.

Obok działań oferowanych przez OWES, ważnym instrumentem wspierającym rozwój sektora ES są instrumenty zwrotne. W tym przypadku również przyjęto założenia:

- stosowane instrumenty są adekwatne do potrzeb odbiorców,
- zasoby przeznaczone na wdrażanie tych instrumentów są wystarczające,
- potencjał operatorów tych instrumentów jest wystarczający do świadczenia wysokiej jakości usług.

Na skuteczność działania OWES wpływają również czynniki zewnętrzne, kształtując warunki w jakich odbywa się interwencja. Niektóre z nich są przedmiotem interwencji publicznej:

- na poziomie krajowym i regionalnym funkcjonuje skuteczny mechanizm koordynacji polityki rozwoju ekonomii społecznej, co oznacza co najmniej:
 - systematyczne zbieranie i analizowanie informacji na temat efektów interwencji i potrzeb sektora ekonomii społecznej,
 - wykorzystanie tych informacji do projektowania polityk publicznych (przygotowania programów) oraz jej wdrażania (np. określania zasad i kryteriów wyboru projektów OWES),
 - skuteczny mechanizm współpracy i wymiany informacji pomiędzy różnego rodzaju interesariuszami,
- system akredytacji OWES jest skuteczny w zapewnianiu wysokiej jakości usług OWES,
- system wsparcia OWES jest skuteczny i dopasowany do potrzeb tych instytucji,
- działania informacyjne i promocyjne są kierowane do właściwej grupy odbiorców i są skuteczne w osiągnięciu założonych celów.

Niektóre z warunków realizacji interwencji mają jednak charakter całkowicie zewnętrzny wobec interwencji. Wśród nich należy wymienić:

- wejście w życie regulacji prawnych dotyczących sektora ekonomii społecznej (co jest zależne w dużym stopniu od czynników politycznych),
- sytuacja gospodarcza w kraju i na terytorium działania danego PES/PS, która ma wpływ na kondycję PES i PS,
- wystarczający poziom motywacji potencjalnych przedsiębiorców społecznych i pracowników tych przedsiębiorstw do angażowania się w takie przedsięwzięcia.

Podkreślić należy, że zaplanowana praca badawcza koncentruje się przede wszystkim na analizie efektów interwencji i przygotowaniu danych do ich pomiaru z wykorzystaniem podejścia kontrfaktycznego. Docelowo, po zrealizowaniu badania kontrfaktycznego, możliwa będzie odpowiedź na pytanie: co udało się osiągnąć. Jednak ze względu na przyjęte założenie badania kontrfaktycznego, w tym przede wszystkim oparcie badania na analizie dostępnych danych administracyjnych i statystycznych, ani na tym etapie, ani na późniejszym, nie będzie możliwa ocena zidentyfikowanych powyżej założeń, czyli odpowiedź na pytanie: dlaczego osiągnięto określone efekty i co należy poprawić, aby efekty te były lepsze.

1.6. Pytania ewaluacyjne

Poniższe pytania ewaluacyjne są kolejnym krokiem (po odtworzeniu teorii zmiany) konceptualizacji analizowanego zagadnienia. Pozwalają one skonkretyzować problem badawczy i będą stanowiły punkt wyjścia dla dalszych prac. Pytania badawcze zostały określone na bazie zidentyfikowanych w Tabeli 1. efektów interwencji, zarówno bezpośrednich jak i długoterminowych oraz analizy logiki interwencji, przy założeniu wskazanym w poprzednim rozdziale, dotyczącym ograniczeń niniejszej pracy badawczej.

Pytania badawcze zostały uporządkowane według celów pracy badawczej, określonych we Wstępie.

Cel szczegółowy 1: Odtworzenie logiki interwencji wsparcia PES w ramach działań realizowanych ze środków EFS w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020.

1. Jakie zidentyfikowano problemy PES?
2. Jak zaplanowano rozwiązać te problemy?
3. Jakie są spodziewane efekty bezpośrednie (krótkoterminowe), pośrednie (długoterminowe) i na poziomie makro interwencji?
4. Jakie przyjęto założenia dotyczące skuteczności interwencji?

Cel szczegółowy 2: Obliczenie podstawowych wskaźników potencjału ekonomicznego i społecznego PES, będących projektodawcami oraz odbiorcami wsparcia projektów współfinansowanych z EFS na podstawie wyników badania GUS *Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe.*

I. Pytania dotyczące projektodawców

5. Jaka jest charakterystyka podmiotów, będących beneficjentami programów finansowanych przez EFS?
6. Jak zmieniła się sytuacja podmiotów ekonomii społecznej, które były projektodawcami w ramach programów finansowanych przez EFS po roku 2011, w porównaniu do ogółu podmiotów ekonomii społecznej w zakresie:
 - a. Liczby osób pracujących, w tym liczby osób pracujących na umowę o pracę i liczby osób pracujących niepełnosprawnych,
 - b. Osiąganych przychodów i wyników finansowych, w tym ich dynamiki,
 - c. Prowadzenia działalności gospodarczej lub odpłatnej statutowej przytku publicznego,
 - d. Struktury przychodów, w tym udziału przychodów ze środków publicznych i z działalności rynkowej,
 - e. Ponożenia nakładów inwestycyjnych,
 - f. Liczby odbiorców ich usług.

II. Pytania dotyczące odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej

7. Jaka jest charakterystyka podmiotów, będących odbiorcami programów finansowanych przez EFS, dotyczących wzmocnienia ekonomii społecznej?
8. Jak zmieniła się sytuacja podmiotów ekonomii społecznej, które były odbiorcami wsparcia dotyczącego rozwoju ekonomii społecznej, w ramach programów finansowanych przez EFS po roku 2011, m.in. w zakresie:
 - g. Liczby osób pracujących, w tym liczby osób pracujących na umowę o pracę i liczby osób pracujących niepełnosprawnych,
 - h. Osiąganych przychodów i wyników finansowych, w tym ich dynamiki,
 - i. Prowadzenia działalności gospodarczej lub odpłatnej statutowej przytku publicznego,

- j. Struktury przychodów, w tym udziału przychodów ze środków publicznych i z działalności rynkowej,
- k. Ponoszenia nakładów inwestycyjnych,
- l. Liczby odbiorców ich usług.

Cel szczegółowy 3: Wstępny wybór zmiennych umożliwiających przeprowadzenie analiz statystycznych z wykorzystaniem podejścia kontrfaktycznego i danych GUS.

- 9. Jakie zmienne, charakteryzujące PES, mogą mieć wpływ na uzyskanie dofinansowania w ramach programów finansowanych ze środków EFS?
- 10. Jakie zmienne, charakteryzujące projektodawców, mogą służyć jako miara efektów realizacji projektów finansowanych z EFS?
- 11. Jakie zmienne, charakteryzujące odbiorców, mogą mieć wpływ na uzyskanie dofinansowania w ramach programów finansowanych ze środków EFS?
- 12. Jakie zmienne, charakteryzujące odbiorców, mogą służyć jako miara efektów otrzymanego wsparcia finansowanego z EFS dotyczących wsparcia ekonomii społecznej?

Cel szczegółowy 4: Określenie zakresu możliwego badania kontrfaktycznego na podstawie analizy dopasowania jednostek objętych wsparciem i grupy kontrolnej w wybranych przekrojach (np. województwa, formy prawne, typ otrzymanego wsparcia, dziedzina działalności).

- 13. Jakie należy przyjąć założenia dla badania kontrfaktycznego podmiotów będących projektodawcami, dotyczące:
 - a. Charakterystyki populacji będącej odbiorcami wsparcia?
 - b. Charakterystyki populacji stanowiącej próbę kontrolną dla badanej populacji?
 - c. Zakresu podmiotowego, przedmiotowego i czasowego badania?
- 14. Jakie należy przyjąć założenia dla badania kontrfaktycznego podmiotów będących odbiorcami wsparcia w zakresie rozwoju ekonomii społecznej, dotyczące:
 - d. Charakterystyki populacji będącej odbiorcami wsparcia?
 - e. Charakterystyki populacji stanowiącej próbę kontrolną dla badanej populacji?
 - f. Zakresu podmiotowego, przedmiotowego i czasowego badania?

Niniejszy raport dostarcza danych jedynie do części odpowiedzi na powyższe pytania, do kolejnej części będzie wymagane przeprowadzenie badania kontrfaktycznego, co będzie możliwe w ramach odrębnej pracy badawczej. W poniższej tabelicy wskazane są miejsca w raporcie, gdzie prezentowane są dane pozwalające na odpowiedź na pytania badawcze lub informacja, że do odpowiedzi wymagane jest badanie kontrfaktyczne.

Tabela 2. Zestawienie pytań badawczych

Pytanie badawcze	Miejsce prezentacji w raporcie	Potrzeba przeprowadzenia badania kontrfaktycznego
1. Jakie zidentyfikowano problemy PES?	1.4.1.	
2. Jak zaplanowano rozwiązać te problemy?	1.4.2.	
3. Jakie są spodziewane efekty bezpośrednie, pośrednie i na poziomie makro interwencji?	1.4.3., 1.4.4.	
4. Jakie przyjęto założenia dotyczące skuteczności interwencji?	1.5.	
5. Jaka jest charakterystyka podmiotów, będących beneficjentami programów finansowanych przez EFS?	2.	
6. Jaka zmieniła się sytuacja PES, które były projektodawcami w ramach programów finansowanych przez EFS po roku 2010?		+
7. Jaka jest charakterystyka podmiotów, będących odbiorcami programów finansowanych przez EFS, dotyczących wzmacniania ES?	2.	

8. Jak zmieniała się sytuacja PES, które były odbiorcami wsparcia dotyczącego rozwoju ES, w ramach programów finansowanych przez EFS po roku 2010

9. Jakie zmienne, charakteryzujące PES, mogą mieć wpływ na uzyskanie dofinansowania w ramach programów finansowanych ze środków EFS?

10. Jakie zmienne, charakteryzujące projektodawców, mogą służyć jako miara efektów realizacji projektów finansowanych z EFS?

11. Jakie zmienne, charakteryzujące odbiorców, mogą mieć wpływ na uzyskanie dofinansowania w ramach programów finansowanych ze środków EFS?

12. Jakie zmienne, charakteryzujące odbiorców, mogą służyć jako miara efektów otrzymanego wsparcia finansowanego z EFS dotyczących wsparcia ekonomii społecznej?

13. Jakie należy przyjąć założenia dla badania kontrfaktycznego podmiotów będących projektodawcami?

14. Jakie należy przyjąć założenia dla badania kontrfaktycznego podmiotów będących odbiorcami wsparcia w zakresie rozwoju ES?

	+
3.2.	
1.4.3, 3.2.	
3.2.	
1.4.3, 3.2.	
wstępnie 3.2.	+
wstępnie 3.2.	+

2. Analiza danych na temat potencjału społecznego i ekonomicznego PES

Na potrzeby niniejszej pracy badawczej w analizowanej zbiorowości podmiotów ekonomii społecznej wyróżniono następujące grupy według uczestnictwa w EFS:

- **projektodawcy EFS** – czyli podmioty, które realizowały jakiegokolwiek projekt dofinansowany ze środków EFS. W grupie tej dodatkowo wyróżniono projektodawców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej, w tym realizujących wyłącznie projekty w tym obszarze;
- **odbiorcy działań dot. ES** – grupa ta objęła jedynie podmioty, które korzystały jako uczestnicy instytucjonalni z projektów realizowanych w ramach działań dedykowanych na rozwój ekonomii społecznej;
- **pozostałe podmioty** – w grupie tej znalazły się podmioty, które nie były projektodawcami EFS oraz nie korzystały jako odbiorcy z działań przeznaczonych/nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej.

Przyjęto zasadę, że dany podmiot jest przypisany do jednej z ww. grup. W związku z tym podmioty, które były zarówno projektodawcami EFS, jak i odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej, ujęte zostały tylko w grupie projektodawców, uwzględniając maksymalną rolę, jaką mogły pełnić jako jednostka korzystająca ze środków EFS.

Używane w rozdziale sformułowanie „**beneficjenci projektów**” oznacza projektodawców EFS łącznie z odbiorcami działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej.

W przypadku województwa śląskiego dane dla lat 2010, 2012 oraz 2014 są niedoreprezentowane w zakresie liczby odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej, ze względu na brak danych na ten temat z IZ województwa śląskiego dla perspektywy finansowej 2007-2013. Wśród odbiorców w województwie śląskim występują tylko te podmioty, które brały udział w projektach prowadzonych przez inne instytucje zarządzające.

2.1. Organizacje pozarządowe

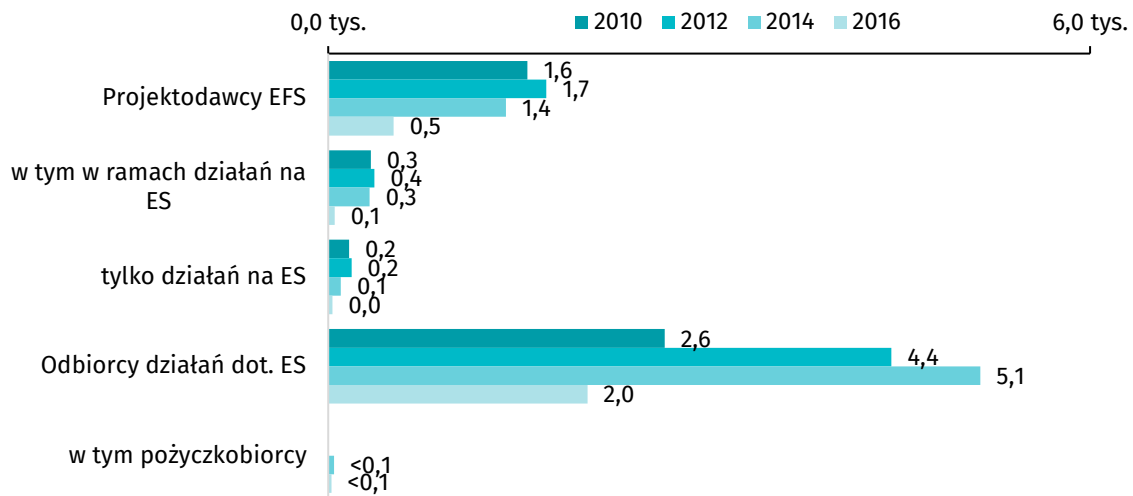
Pomiędzy 2010 r. a 2016 r. liczba beneficjentów projektów współfinansowanych z EFS zmieniała się w zależności od perspektywy finansowej i stopnia zaawansowania wydatkowania środków europejskich. Istotne różnice zaobserwowano również biorąc pod uwagę rodzaj wspieranych jednostek i ich rolę w projektach.

Najwyższy odsetek korzystających ze wsparcia z EFS – jako projektodawcy bądź odbiorcy ostateczni wsparcia – odnotowano w 2014 r. (8,0%). W projekty zaangażowanych było wtedy 1,4 tys. projektodawców (1,8%), a 5,1 tys. organizacji objęto wsparciem jako uczestników projektów (6,2%).

Z kolei najwięcej organizacji realizujących projekty w ramach działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej odnotowano w 2012 r. – 0,4 tys. Podmioty te stanowiły 21% ogółu projektodawców EFS. Połowa z tych organizacji realizowała wyłącznie projekty związane z rozwojem ekonomii społecznej – 11% spośród projektodawców. W 2016 r. udziały te kształtowały się nieco inaczej – projektodawcy działań dotyczących ES stanowili 10% wśród projektodawców EFS, w tym wyłącznie działań dotyczących ES - 7% projektodawców. Zmiana ta może wiązać się ze zmianą perspektywy finansowej środków UE, a więc też zasad realizacji projektów. W perspektywie 2014-2020 dostęp do realizacji projektów na rzecz ekonomii społecznej w dużym stopniu ograniczony został do akredytowanych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.

Wykres 1. Liczba organizacji uczestniczących w projektach EFS według maksymalnej roli w projekcie¹⁴

Z kolei najwięcej odbiorców projektów dotyczących ES wśród organizacji pozarządowych w analizowanych latach było w 2014 r. (5,1 tys.), a następnie w 2012 r. (4,4 tys.). Wyraźnie mniej było w 2010 r. i 2016 r. (odpowiednio 2,6 tys. i 2,0 tys.). Organizacje pozarządowe w niewielkiej liczbie korzystały z preferencyjnych pożyczek dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej. Spośród analizowanych lat taka możliwość była tylko w 2014 r. i 2016 r. Zarówno w 2014 r., jak i 2016 r. zbiorowość pożyczkodawców, którzy nie byli projektodawcami, nie była liczniejsza niż po 50 podmiotów.

Rodzaj organizacji

Biorąc pod uwagę rodzaj organizacji, to największy udział podmiotów objętych wsparciem EFS – czy to w roli projektodawcy, czy uczestnika projektu, zaobserwowano wśród fundacji. Szczególnie wysoki wystąpił w 2012 r., kiedy to ze wsparcia EFS skorzystało 14,8% podmiotów, w tym 4,8% jako projektodawcy, a 10,0% - jako odbiorcy ostateczni wsparcia. Kolejne pod względem zaangażowania w projekty EFS były organizacje samorządu gospodarczego, wśród których udział podmiotów korzystających z EFS wahał się - od 9,4%, w 2010 r., przez 6,5% w 2012 r. i 7,6% do 3,5% w 2016 r., przy czym należy pamiętać, że w 2016 r. perspektywa finansowa EFS 2014-2020 była w początkowej fazie wdrażania.

Wśród projektodawców EFS dominowały stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne. Ich udział wśród podmiotów realizujących projekty w każdym omawianym roku przekroczył 60%. Istotną rolę odgrywały również fundacje, których udział wśród ogółu projektodawców zwiększył się istotnie pomiędzy latami – od 24,8% w 2010 r. do 33,5% w 2016 r.

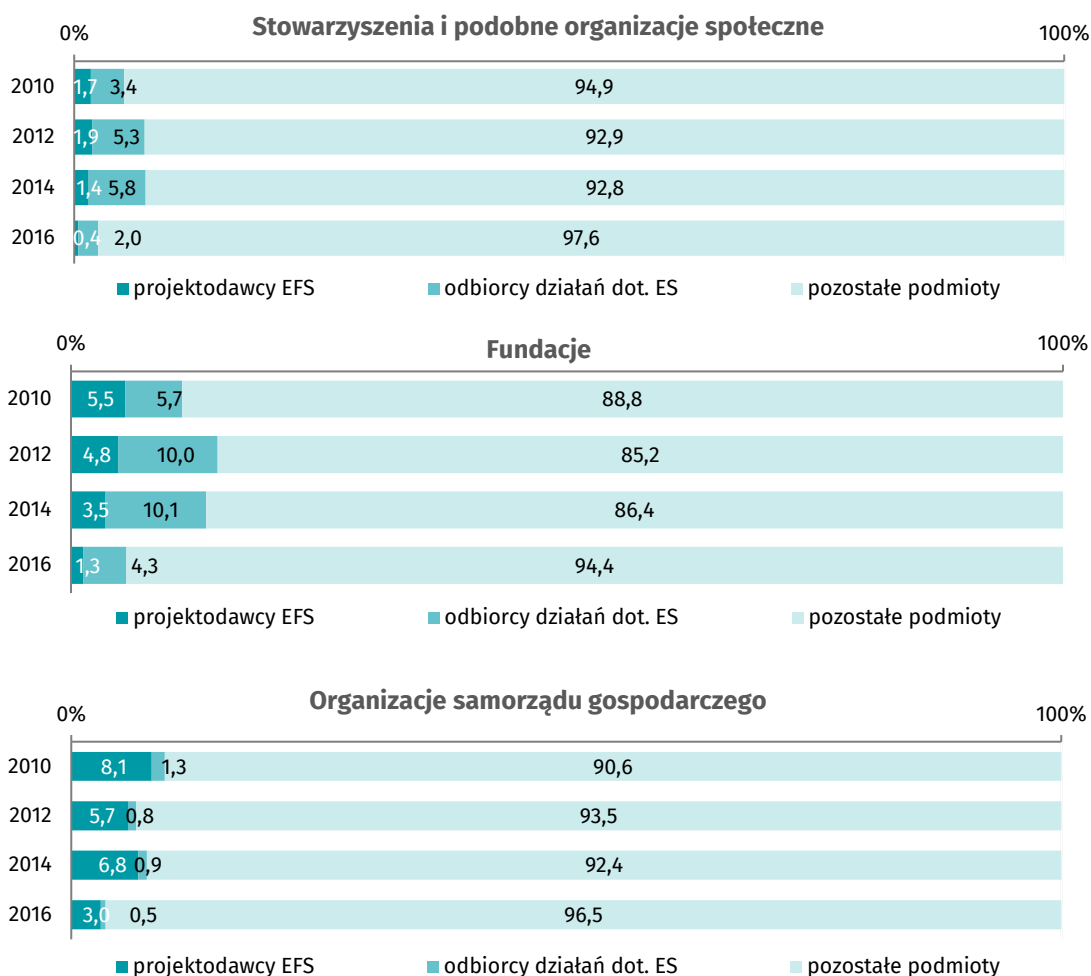
Analizując udział projektodawców w danej zbiorowości można zauważyć, że najchętniej w rolę projektodawców wchodziły najmniej liczne spośród analizowanych podmiotów, organizacje samorządu gospodarczego. Udział projektodawców w omawianej zbiorowości był najwyższy spośród wszystkich analizowanych grup podmiotów - w 2010 r. wyniósł 8,1%, zaś w 2012 r., 2014 r., i 2016 r. odpowiednio 5,7%, 6,8% oraz 3,0%. Jednak organizacje te nie angażowały się w realizację projektów służących rozwojowi ekonomii społecznej, tylko w innego typu projekty. Wśród stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, stanowiących największą grupę wśród projektodawców, udział jednostek realizujących projekty ze środków EFS wśród ogółu zbiorowości był z kolei znacznie niższy i w żadnym z omawianych okresów nie przekroczył 2%.

¹⁴ Do kategorii „w tym w ramach działań na ES” zaliczono projektodawców, którzy wśród realizowanych projektów współfinansowanych z EFS, prowadzili m.in. projekty w ramach działań zaliczonych na potrzeby niniejszej pracy badawczej do działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej (działania te zostały wymienione na wstępie rozdziału 2. Analiza danych na temat potencjału społecznego i ekonomicznego PES). Z kolei do kategorii „tylko działań na ES” zaliczono projektodawców, którzy realizowali wyłącznie projekty w ramach działań zaliczonych do grupy działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej.

Podobnie jak wśród projektodawców, również wśród uczestników projektów dominowały stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne. Należy jednak zauważyć, że ich udział wśród ogółu organizacji korzystających z EFS zmniejszał się w kolejnych latach – w 2010 r. wynosił 84,3%, natomiast w 2016 r. – 71,1%. Zwiększał się natomiast udział fundacji – w 2010 r. stanowiły one 15,3% uczestników projektów, zaś w 2016 r. – 28,7%.

Wykres 2. Struktura stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji oraz organizacji samorządu gospodarczego według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Zróżnicowanie terytorialne

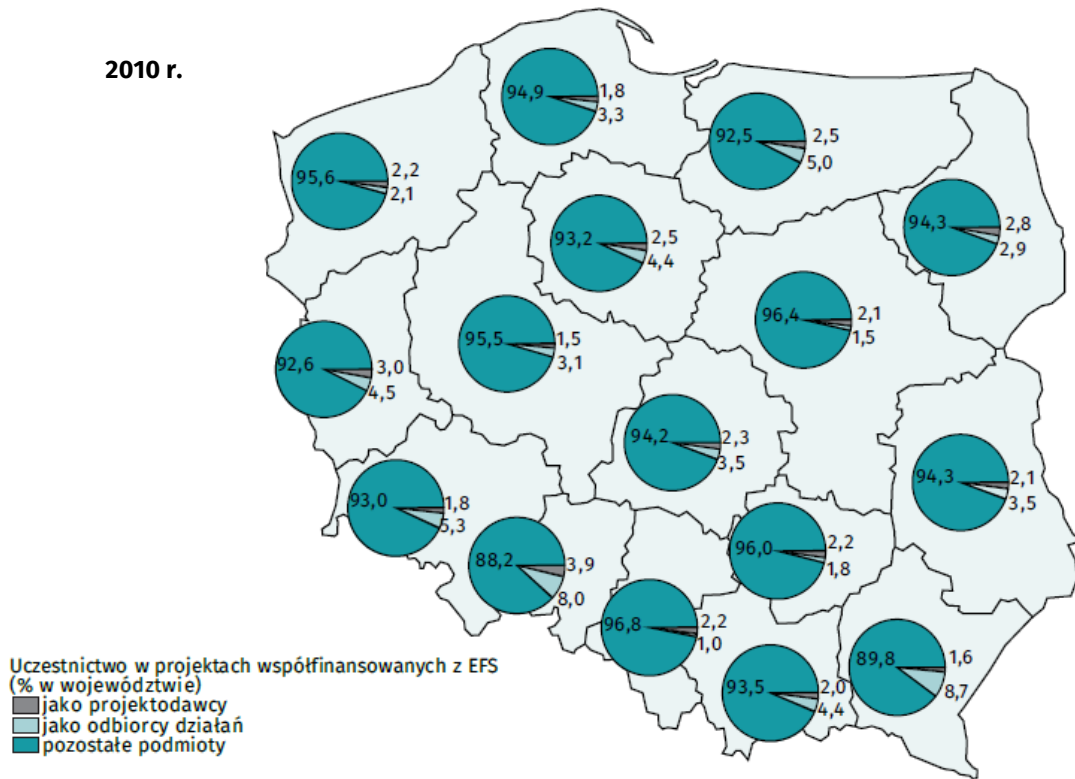
Pod względem udziału projektodawców EFS oraz odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej negatywnie wyróżnia się województwo mazowieckie. We wszystkich analizowanych latach województwo to charakteryzowało się, w porównaniu do innych województw, najniższymi bądź jednymi z niższych odsetków organizacji realizujących projekty EFS lub uczestniczących w działaniach dotyczących ekonomii społecznej jako odbiorcy. Dodatkowo pod względem struktury organizacji pozarządowych według uczestnictwa w EFS nie odnotowano istotnych różnic między regionem stołecznym oraz mazowieckim regionalnym w kolejnych omawianych latach.

Relatywnie wysokie udziały projektodawców EFS w analizowanych latach odnotowano wśród organizacji pozarządowych z województwa świętokrzyskiego, a także podlaskiego. Z kolei najmniejszy odsetek projektodawców EFS, szczególnie w 2010 r., 2012 r. oraz 2014 r. wystąpił w województwie wielkopolskim. Niższe udziały projektodawców we wszystkich analizowanych latach charakteryzowały też województwo łódzkie, małopolskie i wspomniane już mazowieckie.

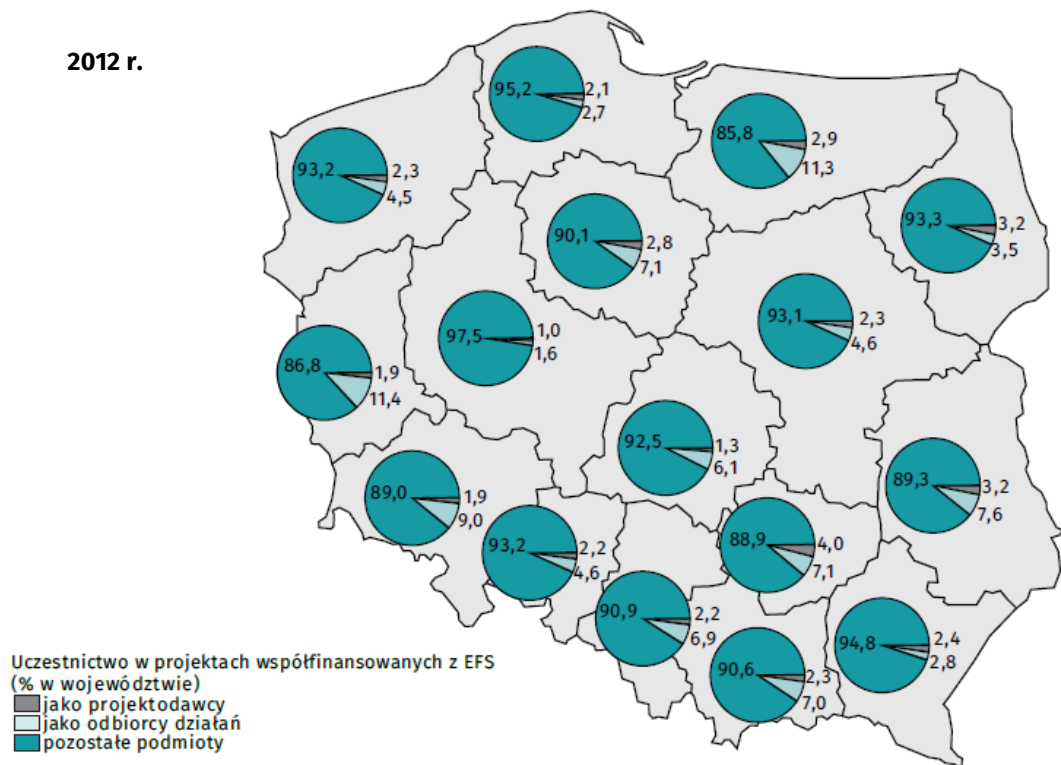

Mapa 1. Struktura organizacji pozarządowych w województwach według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

2010 r.

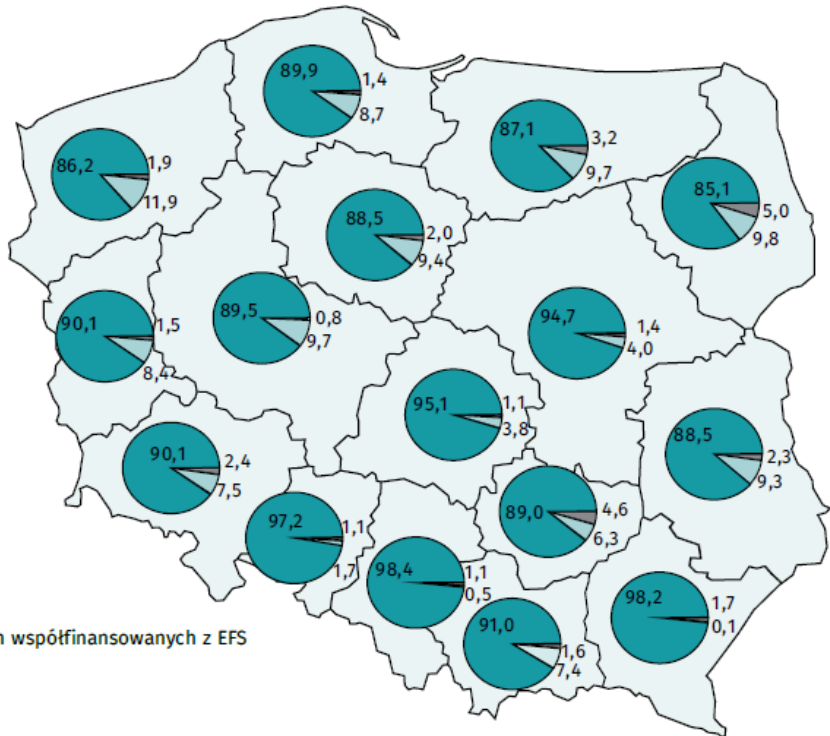

2012 r.

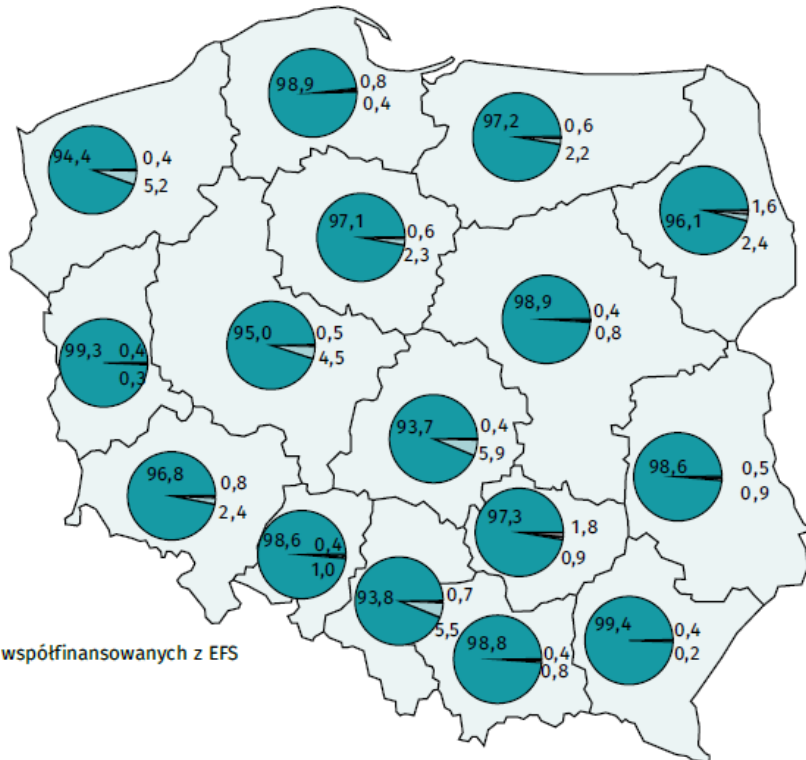

2014 r.

2016 r.

Udziały odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej zmieniały się między analizowanymi latami w poszczególnych województwach. Przykładowo województwa opolskie i podkarpackie w 2010 r. miały ponadprzeciętnie wysokie udziały organizacji uczestniczących jako odbiorcy w działaniach dotyczących ekonomii społecznej. Jednakże w kolejnych analizowanych latach te udziały istotnie zmalały. Odwrotna tendencja miała miejsce w województwach wielkopolskim i zachodniopomorskim. W 2010 r. oraz 2012 r. charakteryzowały się one relatywnie niskimi udziałami, podczas gdy w dwóch kolejnych analizowanych latach udziały odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej były w tych województwach jednymi z wyższych.

Zasięg działania

Projektodawcy EFS ponadprzeciętnie często występowali wśród organizacji o ogólnopolskim zasięgu działania lub wykraczającym poza granice kraju. Podobna tendencja dotyczyła odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej, szczególnie w 2012 r., 2014 r. oraz 2016 r.

Organizacje swoją działalnością nie wykraczające poza lokalny zasięg (co najwyżej teren gminy) charakteryzowały się niskimi udziałami podmiotów realizujących projekty EFS, a jeszcze niższym odsetkiem takich organizacji, które realizowały projekty nakierowane na rozwój ekonomii społecznej. Wyższe były w tej grupie udziały organizacji będących odbiorcami działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej, ale wiąże się to z większą ogółem reprezentacją odbiorców w analizowanej zbiorowości organizacji.

Tablica 3. Odsetek organizacji pozarządowych w grupach wyróżnionych ze względu na maksymalny zasięg działania według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

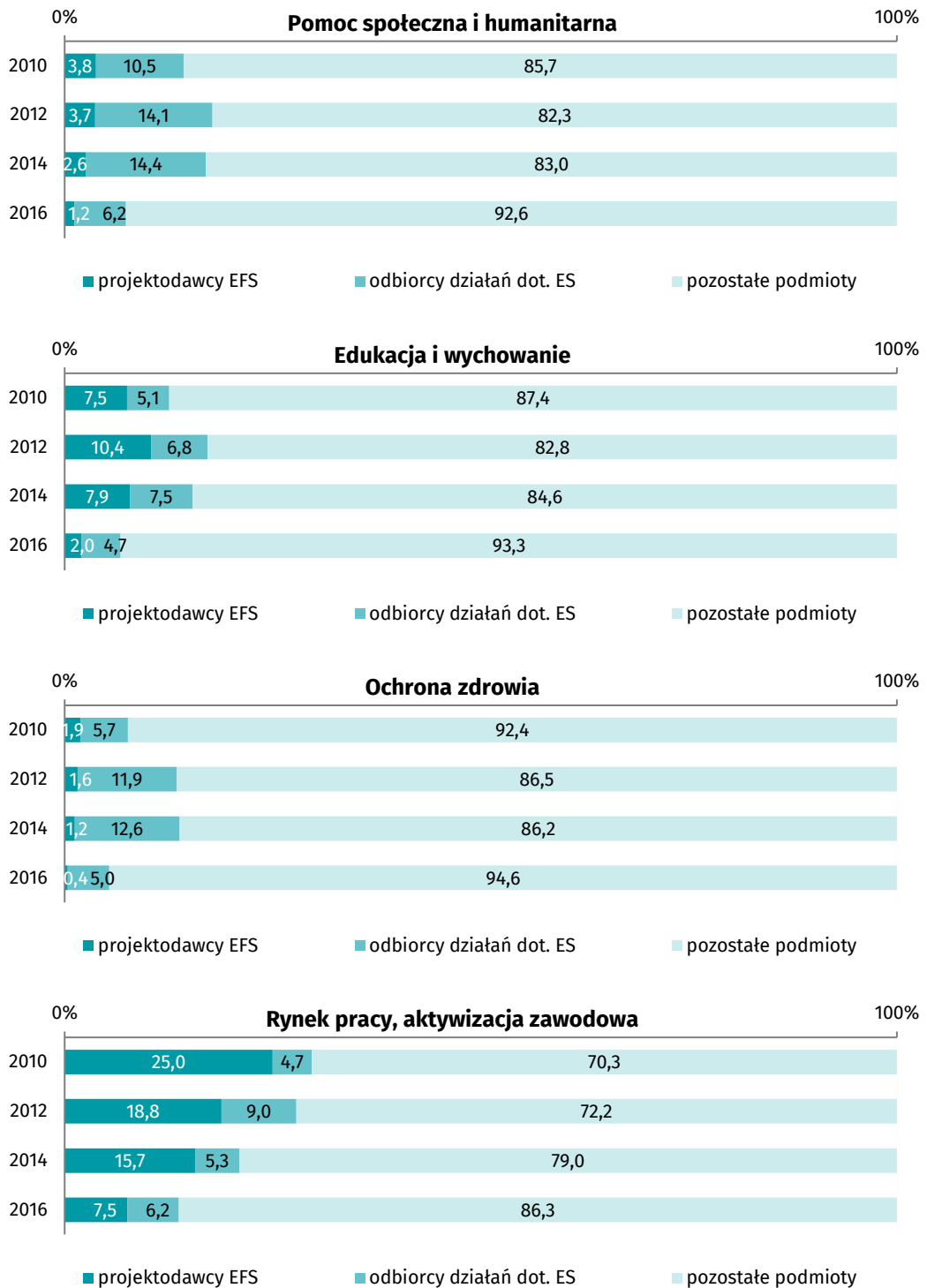
Uczestnictwo w EFS	rok	Maksymalny zasięg działania			
		najbliższe sąsiedztwo, gmina	powiat, województwo	cały kraj	poza granicami kraju
Projektodawcy EFS	2010	1,0	1,1	3,1	2,6
	2012	1,5	1,6	2,5	2,0
	2014	1,1	1,1	2,0	2,3
	2016	0,1	0,2	0,8	1,4
Odbiorcy działań dot. ES	2010	3,3	3,3	3,5	2,7
	2012	5,1	5,2	6,5	8,1
	2014	5,1	5,2	6,9	6,2
	2016	1,6	1,7	2,4	3,3
Pozostałe podmioty	2010	95,7	95,6	93,5	94,7
	2012	93,3	93,2	91,0	89,9
	2014	93,8	93,6	91,1	91,5
	2016	98,3	98,1	96,8	95,3

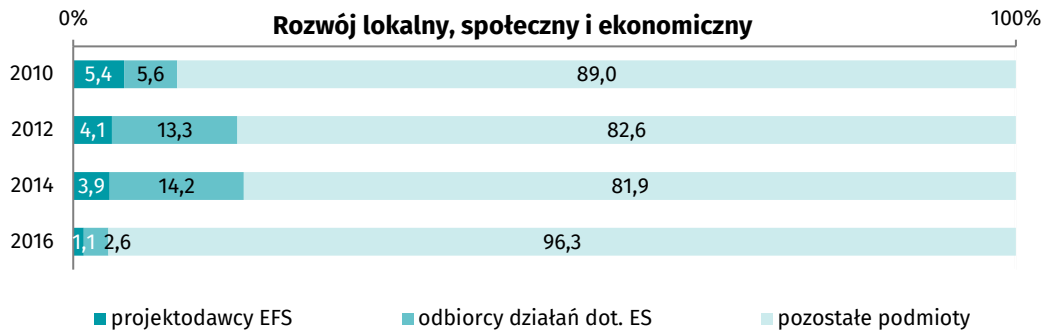

Dziedzina działalności

Wśród projektodawców EFS lub odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej nie znalazły się we wszystkich latach koła łowieckie, a relatywnie rzadko w takiej roli jako uczestnicy projektów EFS wystąpiły organizacje zajmujące się sprawami zawodowymi, pracowniczymi lub branżowymi, a także prawem i jego ochroną, prawami człowieka, czy też działalnością międzynarodową, religią i pozostałą działalnością.

Wykres 3. Struktura organizacji pozarządowych działających w wybranych dziedzinach według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Zgodnie z oczekiwanymi efektami najwyższy udział podmiotów realizujących projekty EFS, w tym projekty nakierowane na rozwój ekonomii społecznej, odnotowano w przypadku organizacji działających w dziedzinie rynek pracy, aktywizacja zawodowa. Zwraca jednak uwagę, że w kolejnych analizowanych latach udział projektodawców w tej grupie organizacji sukcesywnie zmniejszał się, co częściowo wiązało się ze zwiększeniem się o ponad 60% między 2010 r. a 2016 r. liczby organizacji działających głównie w tej dziedzinie.

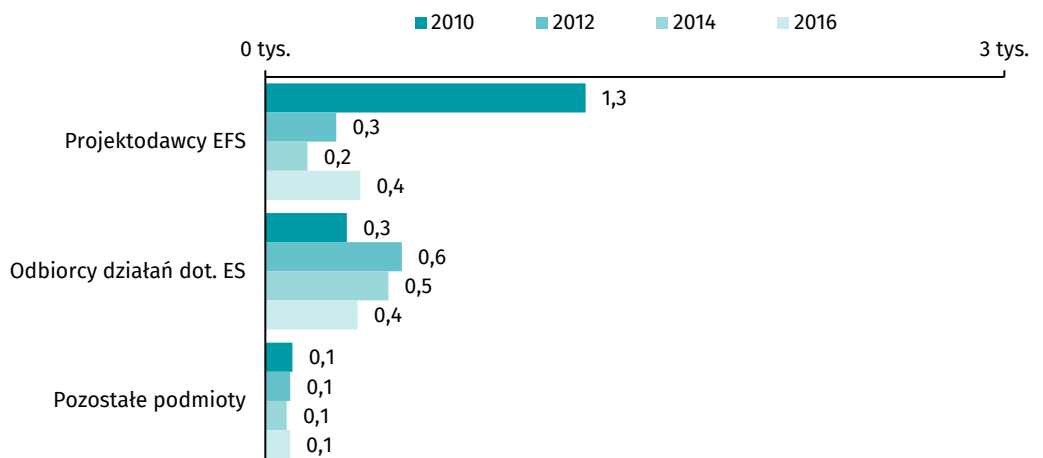
Nadreprezentację projektodawców EFS we wszystkich analizowanych latach odnotowano także wśród organizacji działających na rzecz edukacji i wychowania lub wsparcia trzeciego sektora, a następnie wśród zajmujących się rozwojem lokalnym, społecznym i ekonomicznym. Natomiast odbiorcy działań dotyczących ekonomii społecznej w każdym omawianym roku mieli najwyższy udział w grupie organizacji działających w dziedzinie *pomoc społeczna i humanitarna*. Szczególnie wysokie odsetki odbiorców wśród podmiotów działających w tej dziedzinie wystąpiły w 2012 r. i 2014 r.

Relatywnie wysokie udziały podmiotów uczestniczących w projektach współfinansowanych z EFS jako odbiorcy odnotowano również w organizacjach działających na rzecz ochrony zdrowia, czy też rozwoju lokalnego, społecznego i ekonomicznego.

Członkowie będący osobami fizycznymi

Organizacje będące projektodawcami EFS lub odbiorcami działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej charakteryzowały się przeciętnie wyższą liczbą członków osób fizycznych niż pozostałe podmioty.

Wykres 4. Średnia liczba członków osób fizycznych¹⁵ organizacji pozarządowych według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

¹⁵ Liczone tylko dla tych organizacji, które zrzeszają członków będących osobami fizycznymi.

Z drugiej jednak strony analiza wartości mediany liczby członków osób fizycznych wskazuje na szczególnie duże rozwarstwienie w grupie odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej. W 2010 r. średnia liczba członków była 11-krotnie wyższa niż mediana, w 2012 r. prawie 21-krotnie wyższa, w 2014 r. – 19-krotnie wyższa, a w 2016 r. 13-krotnie. Z kolei w grupie pozostałych podmiotów, niebędących projektodawcami EFS czy odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej, średnia w analizowanych latach była około 3-krotnie wyższa niż mediana.

Zatrudnienie

Analiza danych na temat zatrudnienia w organizacjach będących beneficjentami EFS wskazuje, że podmioty te posiadają wyższy potencjał zatrudnieniowy niż pozostałe podmioty.

Tablica 4. Odsetek organizacji pozarządowych w grupach wyróżnionych ze względu na klasy zatrudnienia według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Uczestnictwo w EFS	rok	Klasy zatrudnienia				
		Brak płatnego personelu	Tylko umowy cywilnoprawne	1-5 pracowników	6-9 pracowników	20 lub więcej pracowników
Projektodawcy EFS	2010	0,3	2,3	5,7	17,0	27,0
	2012	0,2	2,2	5,6	19,4	30,9
	2014	0,1	1,8	5,3	15,8	25,9
	2016	0,0	0,2	1,8	6,6	10,0
Odbiorcy działań dot. ES	2010	2,5	4,2	6,4	8,0	11,2
	2012	3,8	8,2	8,6	11,8	16,0
	2014	4,3	8,9	8,5	14,2	16,3
	2016	1,3	3,1	3,8	7,8	11,3
Pozostałe podmioty	2010	97,2	93,6	87,8	75,1	61,8
	2012	96,0	89,6	85,8	68,8	53,1
	2014	95,6	89,3	86,2	70,1	57,8
	2016	98,7	96,6	94,4	85,6	78,8

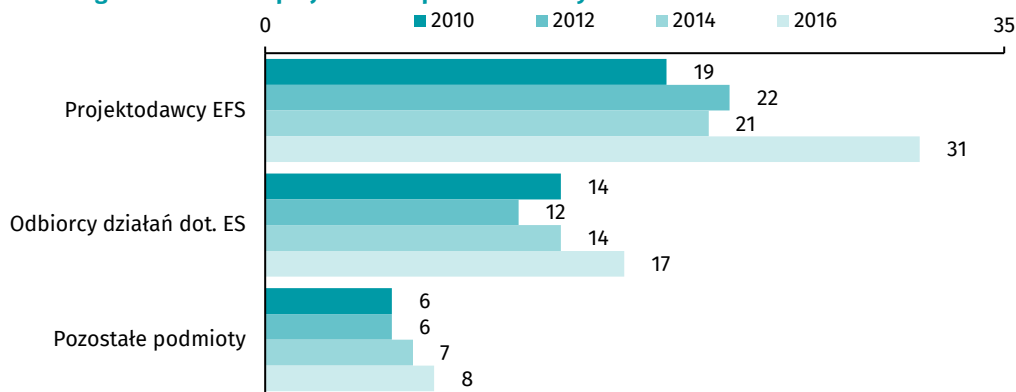
Wśród organizacji nieposiadających płatnego personelu zdecydowaną większość stanowiły podmioty niezaangażowane w projekty EFS - we wszystkich analizowanych latach ich udział przekraczał 95%. W organizacjach korzystających z pracy płatnej omawiany odsetek organizacji również był wysoki, jednak zmniejszał wraz ze wzrostem liczby zatrudnionych. Uczestnicy projektów stanowili zaledwie kilka procent omawianej zbiorowości, zaś udział projektodawców w grupie jednostek nie korzystających z pracy płatnej był znikomy. Projektodawcy oraz uczestnicy projektów znacznie częściej zatrudniali na podstawie stosunku pracy. Wśród organizacji posiadających pracowników zatrudnionych na umowę o pracę udział projektodawców był stosunkowo wysoki – w 2012 r. wyniósł ponad 10,0%. Udział bezpośrednich odbiorców wsparcia w tej grupie był równie

wysoki. Należy zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu zatrudnienia w organizacji wzrastał udział projektodawców i uczestników projektów. Wśród podmiotów zatrudniających powyżej 20 pracowników odsetek projektodawców osiągnął w 2012 r. 30,9%, a odsetek odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej - 16,0%.

Przewaga beneficjentów EFS widoczna jest również po uwzględnieniu przeciętnego poziomu zatrudnienia w tych organizacjach. Wśród projektodawców EFS przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy wahała się od 19 osób w 2010 r. do 31 osób w 2016 r., podczas gdy wśród organizacji nie będących beneficjentami EFS była istotnie niższa – w 2010 r. było to 6 osób, a w 2016 r. – 8 osób. Wśród odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej omawiana wartość wynosiła z kolei od 12 osób w 2012 r. do 17 osób w 2016 r.

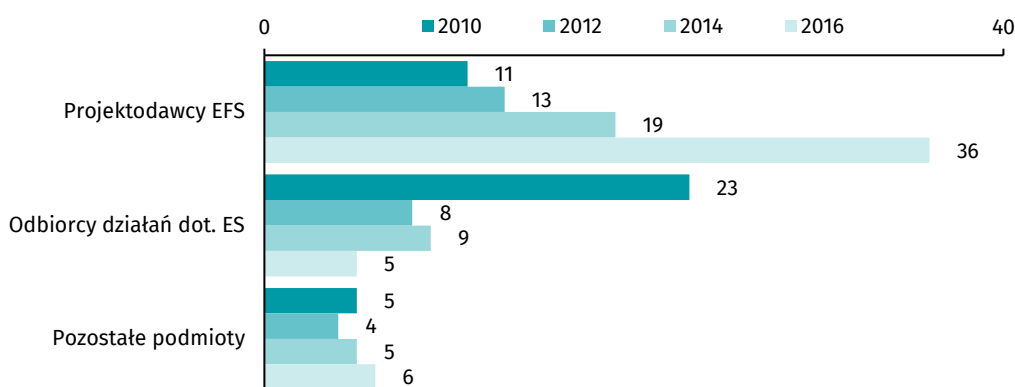
Wykres 5. Średnia liczba osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę wśród organizacji zatrudniających w tej formie według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Podobne tendencje zaobserwowano w przypadku zatrudnienia na umowy cywilnoprawne. Wśród projektodawców EFS przeciętna liczba zatrudnionych w oparciu o umowy cywilnoprawne rosła pomiędzy 2010 r. a 2016 r., przy czym zwiększały się również różnice w poziomie zatrudnienia pomiędzy projektodawcami EFS a podmiotami niebędącymi beneficjentami EFS - w 2010 r. była ona ponad 2-krotna, podczas gdy w 2016 r. – 6-krotna.

Między 2010 r. a 2016 r. wśród odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej przeciętne zatrudnienie osób na podstawie umów cywilnoprawnych, dla których to było główne źródło utrzymania, wyraźnie się obniżyło, podczas gdy przeciętne zatrudnienie etatowe wzrosło.

Wykres 6. Średnia liczba osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych, dla których było to główne źródło utrzymania wśród organizacji zatrudniających w tej formie według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Specyfika działalności organizacji będących beneficjentami EFS widoczna jest również w zakresie feminizacji personelu płatnego oraz zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Najwyższy udział

kobiet wśród zatrudnionych na podstawie stosunku pracy zaobserwowano w podmiotach będących odbiorcami ostatecznymi wsparcia z EFS - we wszystkich analizowanych latach przekraczał 70%. Nieco niższy odsetki zaobserwowano wśród projektodawców EFS, natomiast w pozostałych podmiotach przeciętny udział kobiet nie przekroczył 72%.

Tablica 5. Udział kobiet oraz osób z orzeczoną niepełnosprawnością wśród zatrudnionych na umowę o pracę oraz udział kobiet wśród zatrudnionych w oparciu o umowy cywilnoprawne według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Uczestnictwo w EFS	rok	Zatrudnienie etatowe		Zatrudnienie w oparciu o umowy cywilnoprawne według głównego miejsca pracy
		Udział kobiet	Udział osób z orzeczoną niepełnosprawnością	Udział kobiet
Projektodawcy EFS	2010	69,8	9,6	49,4
	2012	73,2	6,7	73,2
	2014	72,6	8,6	84,0
	2016	70,6	14,4	86,5
Odbiorcy działań dot. ES	2010	75,4	9,8	90,6
	2012	72,3	9,4	80,2
	2014	75,0	11,1	84,2
	2016	74,1	15,5	68,2
Pozostałe podmioty	2010	65,5	5,1	53,0
	2012	66,3	7,5	54,5
	2014	67,6	7,8	57,0
	2016	72,1	5,3	60,7

Odbiorcy działań nakierowanych na ekonomię społeczną wyróżniali się również pod względem zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Najwyraźniej różnice widać w 2016 r., kiedy to udział niepełnosprawnych wśród ogółu zatrudnionych w podmiotach będących odbiorcami wsparcia z działań na ES wyniósł 15,5%, podczas gdy wśród organizacji niezaangażowanych w omawiane projekty EFS – 5,3%.

Rodzaje prowadzonej działalności

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że organizacje pozarządowe będące beneficjentami projektów EFS częściej niż pozostałe podmioty podejmowały zarobkowe formy działalności. Wśród organizacji prowadzących wyłącznie nieodpłatną działalność statutową podmioty niezaangażowane w omawiane rodzaje projektów EFS stanowiły zdecydowaną większość – powyżej 90% zbiorowości we wszystkich analizowanych latach. W organizacjach korzystających z odpłatnych form działalności omawiany odsetek również był wysoki, jednak wraz z rozszerzaniem zakresu prowadzonych działań o odpłatną działalność statutową i działalność gospodarczą wyraźnie zwiększał się udział projektodawców oraz uczestników projektów w danej grupie. W grupie

projektodawców odsetek organizacji korzystających z odpłatnej działalności statutowej lub działalności gospodarczej we wszystkich analizowanych latach oscylował wokół 50,0%. Wśród odbiorców działań nakierowanych na ES omawiany odsetek rósł w kolejnych latach od 27,9% w 2010 r. do 45,5% w 2016 r., zaś wśród pozostałych podmiotów udział ten był wyraźnie niższy i w żadnym z analizowanych lat nie przekroczył 1/3.

Biorąc pod uwagę odpłatną działalność statutową należy zauważyć niewielką przewagę uczestników projektów dotyczących rozwoju ekonomii społecznej nad projektodawcami EFS. W 2016 r. udział uczestników projektów dotyczących ES wśród organizacji prowadzących odpłatną działalność statutową, bez zaangażowania w działalność gospodarczą, był blisko 5-krotnie wyższy niż udział projektodawców EFS. Z kolei wśród podmiotów deklarujących prowadzenie działalności gospodarczej, a nie prowadzących odpłatnej działalności statutowej udział projektodawców EFS i uczestników projektów był zbliżony w kolejnych latach.

Najbardziej istotna wydaje się jednak reprezentacja projektodawców EFS wśród organizacji korzystających z obu wspomnianych odpłatnych form działalności. Porównując udział projektodawców wśród organizacji prowadzących wyłącznie nieodpłatną działalność statutową z ich udziałem wśród organizacji prowadzących zarówno odpłatną działalność statutową, jak i działalność gospodarczą można zauważyć, że był on kilkukrotnie wyższy – w 2010 r. różnica była blisko 6-krotna, a w 2016 r. – blisko 10-krotna.

Tablica 6. Odsetek organizacji pozarządowych w grupach wyróżnionych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Uczestnictwo w EFS	rok	Rodzaj działalności			
		wyłącznie nieodpłatna działalność statutowa	odpłatna działalność statutowa i brak działalności gospodarczej	działalność gospodarcza i brak odpłatnej działalności statutowej	odpłatna działalność statutowa i działalność gospodarcza
Projektodawcy EFS	2010	1,4	2,8	5,9	8,1
	2012	1,6	3,4	5,9	8,4
	2014	1,2	2,4	3,4	6,9
	2016	0,3	0,7	2,0	3,2
Odbiorcy działań dot. ES	2010	3,5	4,0	2,1	3,9
	2012	5,0	8,2	6,5	7,8
	2014	5,5	8,9	5,9	7,4
	2016	1,8	3,2	4,2	5,1
Pozostałe podmioty	2010	95,0	93,3	92,0	88,0
	2012	93,4	88,4	87,7	83,7
	2014	93,3	88,7	90,8	85,7
	2016	97,9	96,0	93,7	91,7

Sytuacja finansowa

Im wyższa klasa przychodów organizacji pozarządowych, tym wyższe udziały podmiotów realizujących projekty EFS lub będących odbiorcami działań nakierowanych na ekonomię społeczną. Tendencja ta wystąpiła we wszystkich analizowanych latach.

Najwyższe odsetki projektodawców EFS oraz odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej wystąpiły w grupie organizacji o rocznych przychodach powyżej 1 mln zł. Z kolei wśród organizacji z przychodami do 1 tys. zł lub między 1 tys. zł a 10 tys. zł projektodawcami były pojedyncze podmioty.

Organizacje będące beneficjentami EFS jako projektodawcy lub odbiorcy działań dotyczących ekonomii społecznej charakteryzowali się w analizowanym okresie wyższymi przeciętnymi przychodami niż pozostałe podmioty.

Tablica 7. Odsetek organizacji pozarządowych w grupach wyróżnionych ze względu na klasę przychodów według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Uczestnictwo w EFS	rok	Klasa przychodów				
		do 1 tys. zł	powyżej 1 tys. do 10 tys. zł	powyżej 10 tys. do 100 tys. zł	powyżej 100 tys. do 1 mln zł	powyżej 1 mln zł
Projektodawcy EFS	2010	0,0	0,1	0,9	5,2	20,0
	2012	0,1	0,0	0,9	5,6	22,5
	2014	0,1	0,0	0,5	4,3	21,5
	2016	0,0	0,0	0,1	1,4	7,5
Odbiorcy działań dot. ES	2010	1,4	3,8	3,6	5,0	5,9
	2012	3,0	4,4	5,8	8,9	11,1
	2014	2,7	5,4	6,7	8,9	12,1
	2016	0,5	2,3	2,0	3,9	7,2
Pozostałe podmioty	2010	98,6	96,1	95,5	89,7	74,0
	2012	96,9	95,6	93,3	85,5	66,4
	2014	97,3	94,6	92,8	86,8	66,4
	2016	99,4	97,7	98,0	94,7	85,3

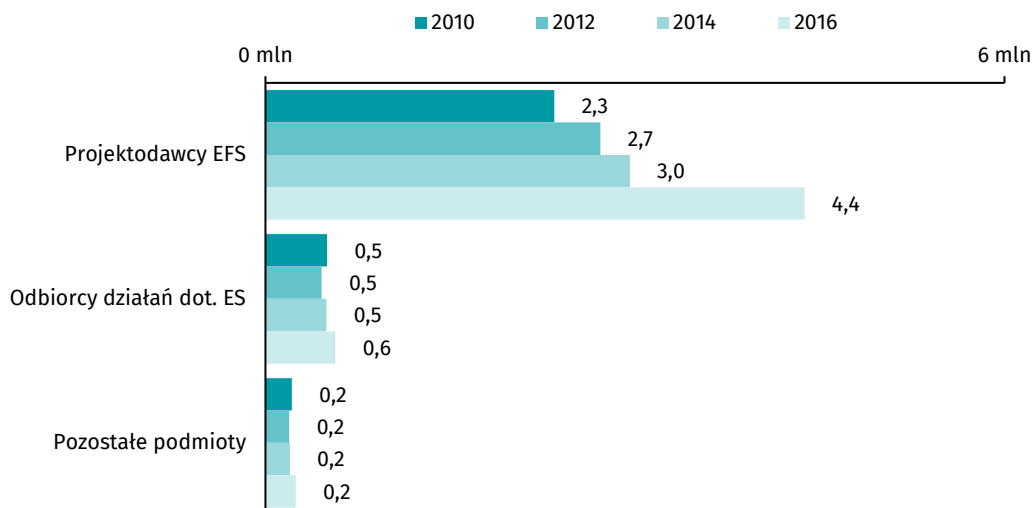
Najwyższe średnie przychody osiągnęły organizacje realizujące projekty EFS, w tym projektodawcy działań mających na celu rozwój ekonomii społecznej. Dodatkowo wśród projektodawców EFS średnia wartość rocznych przychodów systematycznie rosła między analizowanymi latami – w 2010 r. było to 2,3 mln zł, a w 2016 r. 4,4 mln zł. W grupie projektodawców działań nakierowanych na ekonomię społeczną tendencja ta była widoczna w latach 2010-2014. W tym okresie roczne przychody w tej grupie wzrosły z 3,7 mln zł w 2010 r. do 4,2 mln zł w 2014 r. Natomiast w 2016 r. nastąpiło ich obniżenie do poziomu 2,7 mln zł. Może to wiązać się z tym, że realizacja części projektów dotyczących ekonomii społecznej rozpoczęła się w drugiej połowie roku, a więc i przychody z nimi związane nie były wysokie.

W grupie odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej średnia wartość przychodów była zbliżona w analizowanym okresie, mieszcząc się w przedziale między 0,5-0,6 mln zł.

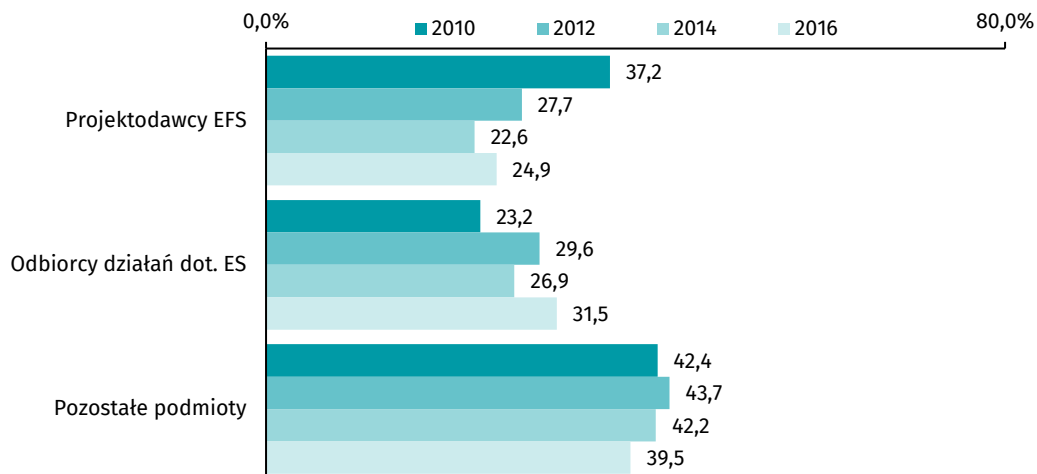
Z kolei podmioty, które nie realizowały projektów współfinansowanych z EFS lub nie były odbiorcą działań dotyczących ekonomii społecznej, osiągały przeciętnie przychody nieprzekraczające 0,2 mln zł w każdym analizowanym roku.

Wykres 7. Średnia kwota przychodów organizacji pozarządowych według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

W przychodach organizacji będących projektodawcami EFS w analizowanym okresie zmniejszył się udział środków pochodzących ze źródeł o charakterze rynkowym – z 37,2% w 2010 r. do 24,9% w 2016 r. Jest to wynikiem znaczącego w tej grupie udziału środków pochodzących ze źródeł publicznych, w tym środków finansowych na realizację projektów, które w 2010 r. wyniosły 60,3% przychodów, a w 2016 r. 69,0%. Projektodawcy EFS to duże organizacje, które skupiają się przede wszystkim na realizacji projektów dofinansowanych ze źródeł publicznych i w mniejszym zakresie kładą nacisk na źródła o charakterze rynkowym.

Wykres 8. Udział przychodów z działalności o charakterze rynkowym w przychodach ogółem organizacji pozarządowych według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Wzrost znaczenia źródeł o charakterze rynkowym na przestrzeni analizowanego okresu odnotowano natomiast w grupie organizacji będących odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej, co

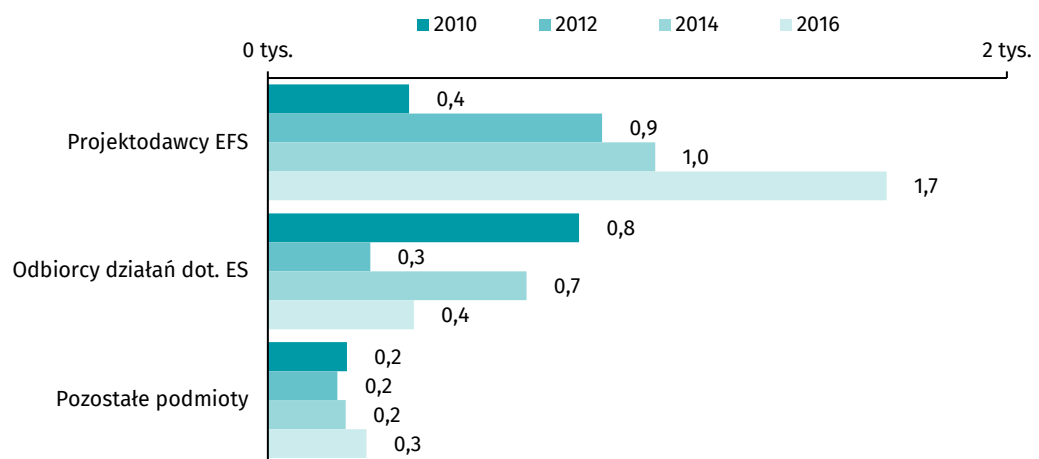
można wiązać się z przeprowadzoną interwencją, której jednym z celów było zwiększenie ekonomizacji PES. W 2010 r. udział przychodów ze źródeł o charakterze rynkowym w tej grupie organizacji wyniósł 23,2%, a w 2016 r. już 31,5%.

Na tym tle wyższe udziały środków pochodzących ze źródeł o charakterze rynkowym w przychodach posiadały organizacje niebędące projektodawcami EFS lub odbiorcami działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej. Należy jednak podkreślić, że w podmiotach nieobjętych interwencją zmniejszył się udział tego źródła przychodów między 2010 r. a 2016 r. – odpowiednio z 42,4% do 39,5%.

Odbiorcy działalności

Analiza średniej liczby odbiorców działalności organizacji pozarządowych również wskazuje na wyższy potencjał podmiotów, które były projektodawcami EFS lub odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej, w porównaniu z pozostałymi podmiotami.

Wykres 9. Średnia liczba odbiorców¹⁶ działalności organizacji pozarządowych według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Organizacje korzystające z EFS jako projektodawcy lub odbiorcy działań nakierowanych na ekonomię społeczną posiadały przeciętnie wyższą liczbę odbiorców ich działalności. W przypadku podmiotów realizujących projekty dofinansowane z EFS średnia liczba odbiorców działalności rosła wraz z kolejnymi analizowanymi latami – z 0,4 tys. w 2010 r. do 1,7 tys. w 2016 r. Natomiast w grupie odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej wartość tego wskaźnika była zróżnicowana w kolejnych analizowanych latach.

W przypadku organizacji, które nie były projektodawcami EFS oraz odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej, przeciętna liczba odbiorców, którzy skorzystali z działalności organizacji przynajmniej dwa razy w roku była stabilna między analizowanymi latami, utrzymując się w przedziale między 200 a 300 osób.

Bariery działalności

W świetle zgromadzonych danych beneficjenci EFS częściej niż pozostałe podmioty deklarowali problemy w prowadzonej działalności. Należy jednak zwrócić uwagę, że we wszystkich omawianych grupach organizacji odsetek podmiotów zgłaszających bariery malał w kolejnych latach.

¹⁶ Jako odbiorców należy rozumieć osoby, które skorzystały z działań jednostki przynajmniej dwa razy w ciągu roku.

Najwyższy odsetek odnotowano wśród odbiorców ostatecznych wsparcia – w 2010 r. osiągnął on wartość 87,7%, po czym zmniejszył się do 81,9% w 2016 r. W organizacjach będących projektodawcami EFS udział podmiotów deklarujących problemy w działalności wyniósł w 2010 r. 82,8%, a w 2016 r. - 77,9%. Wśród pozostałych podmiotów odczuwalność barier była nieco mniejsza – odsetek zgłaszających problemy wynosił w 2010 r. 77,2%, a w 2016 r. - 70,4%.

Udział projektodawców EFS i odbiorców projektów mających na celu rozwój ekonomii społecznej różnił się w zależności od rodzaju wskazywanych barier. Najwyższy udział projektodawców EFS w poszczególnych latach zaobserwowano najczęściej wśród organizacji deklarujących *problemy w kontaktach z administracją publiczną* (od 1,3% do 4,3%), a w dalszej kolejności *trudności ze znalezieniem pracowników* (od 1,7% do 4,0%) i *problemy wynikające z procedur i przepisów prawnych* (od 1,2% do 3,9%).

Z kolei stosunkowo wysoki odsetek odbiorców wsparcia w ramach działań na ES wystąpił w organizacjach zgłaszających *trudności ze znalezieniem pracowników* (od 6,0% do 11,8%) i jednostkach deklarujących *problemy wewnątrz organizacji* (od 3,5% do 10,2%).

Tablica 8. Odsetek organizacji pozarządowych w grupach wyróżnionych ze względu na rodzaje barier w działalności według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Rodzaj barier	Uczestnictwo w EFS											
	Projektodawcy EFS				Odbiorcy działań dot. ES				Pozostałe podmioty			
	2010	2012	2014	2016	2010	2012	2014	2016	2010	2012	2014	2016
Organizacje, które zadeklarowały przynajmniej jeden problem	2,3	2,3	1,9	0,6	4,0	6,5	7,2	2,7	93,7	91,1	91,0	96,7
Trudności w pozyskiwaniu środków finansowych	2,2	2,2	1,8	0,7	4,3	7,3	7,8	2,9	93,5	90,5	90,4	96,4
Niewystarczające wsparcie społeczne	1,8	1,6	1,5	0,3	4,1	6,0	7,9	2,7	94,0	92,4	90,6	96,9
Niewystarczająca liczba chętnych do pracy społecznej	1,5	1,6	1,2	0,3	4,2	7,1	7,3	2,6	94,3	91,3	91,5	97,1
Problemy wynikające z przepisów i procedur prawnych	3,5	3,9	3,2	1,2	4,7	6,3	8,2	3,1	91,8	89,8	88,6	95,7
Problemy w kontaktach z administracją publiczną	3,9	4,3	3,3	1,3	5,1	8,9	8,9	3,7	91,1	86,8	87,8	95,1
Problemy wewnątrz organizacji	1,9	2,3	1,7	0,7	5,7	10,2	8,9	3,5	92,4	87,5	89,5	95,8
Trudności wynikające z kontaktów z innymi organizacjami	2,9	3,3	2,7	1,0	4,1	8,5	8,0	3,5	93,0	88,3	89,3	95,5
Trudności ze znalezieniem pracowników	3,9	4,0	2,7	1,7	7,1	11,8	9,9	6,0	89,0	84,1	87,4	92,3
Trudności w kontaktach z mediami	2,7	2,5	1,5	0,6	5,6	10,5	7,3	4,3	91,8	87,0	91,2	95,1
Inne	1,6	1,7	1,1	0,5	4,0	7,1	5,8	1,2	94,4	91,2	93,1	98,2

2.2. Spółdzielnie socjalne

Zbiorowość spółdzielni socjalnych na tle organizacji pozarządowych jest relatywnie nieduża. Analizy objęły w 2012 r. niespełna 0,4 tys. podmiotów, a w 2014 r. oraz 2016 r. po ok. 0,9 tys. podmiotów.

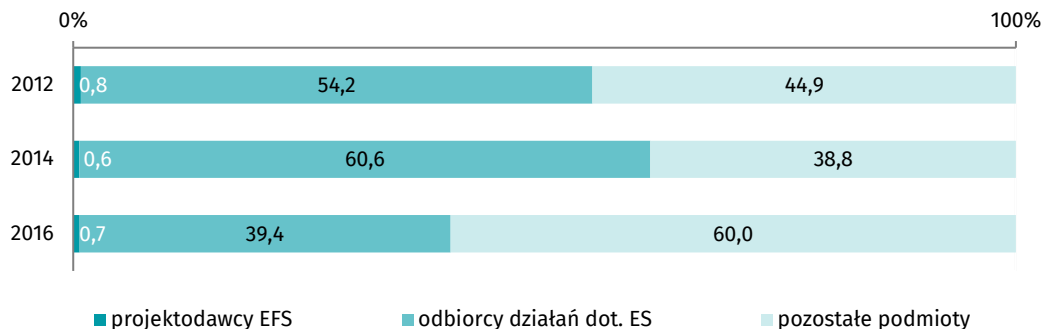
W 2012 r., 2014 r. oraz 2016 r. w zbiorowości spółdzielni socjalnych rzadko występowały projektodawcy EFS. W każdym roku jedynie pojedyncze podmioty podejmowały się realizowania projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Grupa odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej była dużo liczniejsza, obejmując w 2012 r. oraz 2014 r. ponad połowę spółdzielni socjalnych (odpowiednio 54,2% oraz 60,6%). W 2016 r. odsetek odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej wśród spółdzielni socjalnych zmniejszył się do 39,4%.

W analizowanym okresie wzrósł udział pożyczkobiorców wśród odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej. W 2012 r. nie były dostępne jeszcze preferencyjne pożyczki przeznaczone na rozwój PES. Z kolei w 2014 r. pożyczkobiorcy stanowili 10,0% odbiorców, a w 2016 r. 14,3% odbiorców.

Wykres 10. Struktura spółdzielni socjalnych według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Wiek spółdzielni socjalnych

We wszystkich analizowanych latach projektodawcami EFS były przede wszystkim spółdzielnie, które funkcjonowały na rynku 2-5 lat lub powyżej 5 lat.

Natomiast najwyższe udziały odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej odnotowano w spółdzielniach najmłodszych, działających do dwóch lat (powyżej 60%). Jest to wynikiem rodzaju świadczonego wobec spółdzielni wsparcia, które nakierowane było na powstawanie nowych podmiotów. Dodatkowo w analizowanym okresie wśród spółdzielni funkcjonujących co najwyżej 2 lata nastąpił wzrost odsetka odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej – z 60,3% w 2012 r. do 66,9% w 2016 r.

Ponadprzeciętnie wysoki udział odbiorców odnotowano również w grupie spółdzielni funkcjonujących na rynku od 2 lat do 5 lat – w 2012 r. było to 50,0%, w 2014 r. 61,2%, a w 2016 r. – 35,8%. Ponadto w tej grupie spółdzielni były najwyższe udziały pożyczkobiorców – w 2014 r. było to 11,4%, a w 2016 r. – 5,8%. Jest to wynik dostępnych instrumentów wsparcia.

Zróżnicowanie terytorialne

We wszystkich analizowanych latach wysokim udziałem spółdzielni realizujących projekty EFS lub będących odbiorcami działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej charakteryzowało się województwo wielkopolskie. Ponadto w 2012 r. oraz 2014 r. beneficjenci EFS wśród spółdzielni byli ponadprzeciętnie często reprezentowani w województwie podlaskim, małopolskim i warmińsko-mazurskim, a z kolei w 2014 r. i 2016 r. w zachodniopomorskim oraz opolskim. Na tym tle relatywnie gorzej wypada województwo mazowieckie, zarówno region stołeczny Warszawa, jak i region mazowiecki regionalny, a także województwo pomorskie.

Zatrudnienie

Wśród spółdzielni zatrudniających pracowników na podstawie umowy o pracę częściej występowali projektodawcy EFS lub odbiorcy działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej, niż to miało miejsce w spółdzielniach niezatrudniających płatnego personelu lub zatrudniających wyłącznie w oparciu o umowy cywilnoprawne.

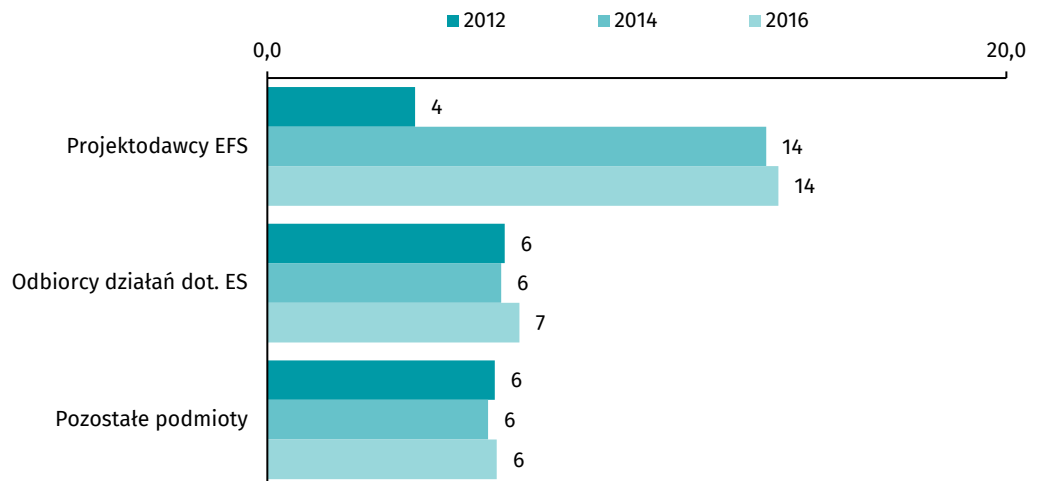
Ponadto im więcej pracowników zatrudnionych na umowę o pracę posiadały spółdzielnie, tym wyższe były udziały projektodawców EFS i odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej, szczególnie w 2014 r. oraz 2016 r.

Tablica 9. Odsetek spółdzielni socjalnych w grupach wyróżnionych ze względu na klasę zatrudnienia według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Uczestnictwo w EFS	rok	Niezatrudniają- jące na umowę o pracę	Zatrudniające na umowę o pracę			
			ogółem	1-5 pracowników	6-19 pracowników	powyżej 20 pracowników
Projektodawcy EFS oraz odbiorcy działań dot. ES	2012	43,8	58,7	58,5	58,3	66,7
	2014	46,5	64,9	60,6	70,3	88,9
	2016	19,9	46,3	43,1	49,4	73,1
Pozostałe podmioty	2012	56,2	41,3	41,5	41,7	33,3
	2014	53,5	35,1	39,4	29,7	11,1
	2016	80,1	53,7	56,9	50,6	26,9

Spółdzielnie będące projektodawcami EFS w 2016 r. zatrudniały na umowę o pracę średnio dwukrotnie więcej osób niż spółdzielnie będące odbiorcami działań skierowanych na rozwój ekonomii społecznej lub pozostałe podmioty. Ponadto w grupie projektodawców EFS między 2012 r. a 2016 r. nastąpił wzrost średniej liczby osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy.

Wykres 11. Średnia liczba osób zatrudnionych na umowę o pracę na dzień 31.12 według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Poziom zatrudnienia wśród odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej utrzymywał się w analizowanym okresie na zbliżonym poziomie – około 6-7 zatrudnionych. Podobny poziom zatrudnienia wystąpił w pozostałych spółdzielniach, które nie realizowały projektów współfinansowanych z EFS lub nie były odbiorcami działań skierowanych na rozwój ekonomii społecznej.

W grupie spółdzielni realizujących projekty współfinansowane z EFS lub będących odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej wystąpiły nieco wyższe udziały osób niepełnosprawnych wśród zatrudnionych, niż to miało miejsce w pozostałych spółdzielniach.

Przykładowo wśród spółdzielni będących projektodawcami w 2016 r. udział zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami wyniósł 32%, podczas gdy w pozostałych spółdzielniach 29%. Dodatkowo wśród projektodawców EFS i odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej odsetek osób niepełnosprawnych wśród pracowników zatrudnionych na umowę o pracę wzrósł w analizowanym okresie – z 24% w 2012 r. do 32% w 2016 r.

O wyższym potencjale zatrudnieniowym spółdzielni socjalnych realizujących projekty współfinansowane z EFS lub będących odbiorcami działań dotyczących ekonomii społecznej świadczy również wyższa średnia liczba osób pracujących w oparciu o umowy cywilnoprawne w porównaniu z pozostałymi spółdzielniach. Przykładowo w 2016 r. w grupie projektodawców EFS pracowało przeciętnie 7 osób w oparciu o umowy cywilnoprawne, a w spółdzielniach korzystających z projektów współfinansowanych z EFS jako odbiorcy – 5 osób. Tymczasem w grupie pozostałych spółdzielni w analogicznym okresie na jednej podmiot przypadało 4 pracowników zatrudnionych na umowy cywilnoprawne.

Sytuacja finansowa

Najwyższy udział projektodawców EFS oraz odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej wystąpił we wszystkich analizowanych latach w grupie spółdzielni z najwyższymi rocznymi przychodami (powyżej 100 tys. zł).

Relatywnie wysoki udział spółdzielni, uczestniczących w projektach EFS jako odbiorcy, odnotowano w 2012 r. oraz 2014 r. w grupie podmiotów o najniższych przychodach (do 1 tys. zł). W 2016 r. tendencja ta nie wystąpiła.

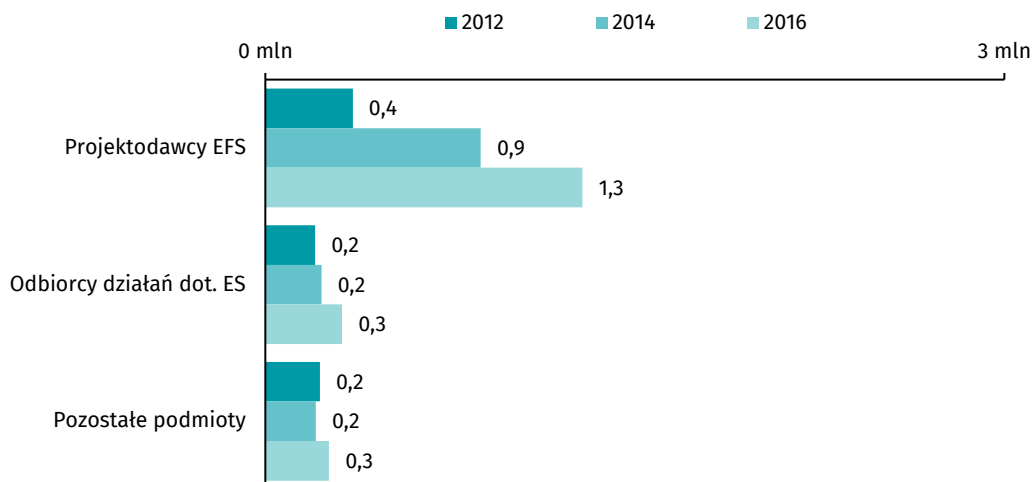
Tablica 10. Odsetek spółdzielni socjalnych w grupach wyróżnionych ze względu na klasę przychodów według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Uczestnictwo w EFS	rok	Klasa przychodów		
		do 1 tys. zł	powyżej 1 tys. zł do 100 tys. zł	powyżej 100 tys. zł
Projektodawcy EFS	2012	0,0	0,0	2,0
	2014	0,0	0,0	1,2
	2016	#	0,0	1,1
Odbiorcy działań dot. ES	2012	57,4	46,9	60,9
	2014	59,7	54,0	65,0
	2016	24,5	32,0	47,9
Pozostałe podmioty	2012	42,6	53,1	37,1
	2014	40,3	46,0	33,9
	2016	74,5	68,0	51,0

Najwyższy potencjał finansowy miały spółdzielnie realizujące projekty współfinansowane z EFS. Posiadały one przeciętnie najwyższe roczne przychody. Dodatkowo średnia kwota przychodów w tej grupie wzrastała w analizowanym okresie – w 2012 r. wyniosła 0,4 mln zł, a w 2016 r. – 1,3 mln zł.

Wykres 12. Średnia kwota przychodów spółdzielni socjalnych według uczestnictwa w projektach współfinansowanych z EFS

Odbiorcy działań dotyczących ekonomii społecznej charakteryzowali się niższym potencjałem finansowym niż projektodawcy. Średnia kwota przychodów w tej grupie utrzymywała się na poziomie przychodów pozostałych podmiotów tj. między 0,2 mln zł a 0,3 mln zł. Warto natomiast zwrócić uwagę, iż również wśród odbiorców działań dotyczących ekonomii społecznej średnia kwota przychodów wzrosła między 2012 r. a 2016 r.

3. Metodyka pracy badawczej

3.1 Opis procedur analitycznych

3.1.1. Charakterystyka wykorzystanych źródeł danych

Na potrzeby realizacji niniejszej pracy badawczej, w tym ustalenia wartości wybranych wskaźników dotyczących kondycji ekonomicznej i społecznej podmiotów ekonomii społecznej będących beneficjentami wsparcia ze środków EFS, wykorzystano dane pochodzące ze źródeł administracyjnych i pozaadministracyjnych. Charakterystyka poszczególnych źródeł danych zaprezentowana została w poniższych tabelach.

Nazwa źródła	Centralny System Teleinformatyczny SL2014
<p>Gestor Częstotliwość gromadzenia /okres referencyjny</p>	<p>Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju</p> <p>Dane w systemie są wprowadzane na bieżąco zgodnie z <i>Wytycznymi w zakresie gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej na lata 2014-2020</i>. Dane dotyczą perspektywy programowania środków UE 2014-2020.</p> <p>Do 2015 r. funkcje SL2014 pełnił Krajowy System Informatyczny SIMIK 07-13 gromadzący podstawowe dane dotyczące programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej na lata 2007-2013. Od 2015 r. informacje o projektach gromadzone są w Centralnym Systemie Teleinformatycznym SL2014 stanowiącym zmodernizowaną wersję SIMIK.</p> <p>Beneficjenci realizujący projekty zobowiązani są ponadto do stałego zbierania danych o uczestnikach projektów (beneficjentach ostatecznych wsparcia). Dane o uczestnikach projektów w perspektywie 2007-2013 gromadzono w systemie PEFS (Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego). W perspektywie finansowej 2014-2020 moduł dotyczących uczestników wsparcia jest częścią systemu SL2014.</p> <p>Na podstawie PBSSP GUS pozyskuje dane roczne o wybranych typach beneficjentów realizujących projekty EFS. Dane o uczestnikach projektów pozyskano dodatkowo od gestora danych na potrzeby pracy badawczej.</p>
<p>Zakres czasowy analizowanych danych</p>	<p>Pozyskane dane dotyczą projektów współfinansowanych z EFS w perspektywie 2007-2013 oraz projektów dotychczas zrealizowanych oraz trwających w perspektywie 2014-2020. Na potrzeby pracy badawczej wykorzystano dane o beneficjentach – projektodawcach oraz uczestnikach projektów, korzystających ze wsparcia w latach: 2010, 2012, 2014 oraz 2016.</p>
<p>Zakres podmiotowy/ Jednostka obserwacji</p>	<p>Beneficjenci projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych finansowanych z Funduszy Europejskich, w tym w ramach regionalnych programów operacyjnych (RPO).</p>
<p>Zakres zmiennych /pytania badawcze</p>	<p>Dane o beneficjentach realizujących projekty w ramach wszystkich programów operacyjnych, w tym RPO¹⁷:</p> <ul style="list-style-type: none"> Beneficjent Nazwa beneficjenta

¹⁷ Zakres pozyskanych informacji mógł się różnić w zależności od perspektywy finansowej i systemu, z którego pochodziły dane. Ostateczny zakres zmiennych wykorzystanych do utworzenia na potrzeby pracy badawczej bazy beneficjentów EFS opisany został w części 3.1.2. Przekształcenia baz, tworzenie zmiennych analitycznych i łączenie zbiorów

- Beneficjent wiodący - nazwa
- Beneficjent Partner Wiodący
- Beneficjent NIP
- Beneficjent REGON
- Beneficjent województwo
- Beneficjent gmina
- Beneficjent forma prawna beneficjenta
- Okres realizacji projektu od
- Okres realizacji projektu do
- Wartość ogółem
- Dofinansowanie
- Numer wniosku o dofinansowanie

Dane o uczestnikach instytucjonalnych (odbiorcach ostatecznych) projektów.

- Numer wniosku o płatność Beneficjenta
- Nazwa instytucji
- NIP
- Brak NIP
- Typ instytucji
- Typ instytucji (w tym)
- Województwo
- Powiat
- Gmina
- Miejscowość
- Ulica
- Nr budynku
- Nr lokalu
- Kod pocztowy
- Obszar wg stopnia urbanizacji (DEGURBA)
- Telefon kontaktowy
- Data rozpoczęcia udziału w projekcie
- Data zakończenia udziału w projekcie
- Czy wsparciem zostali objęci pracownicy instytucji
- Rodzaj przyznanego wsparcia
- Rodzaj przyznanego wsparcia (w tym)
- Data rozpoczęcia udziału we wsparciu
- Data zakończenia udziału we wsparciu

Sposób zbierania danych

Dane dotyczące projektów gromadzone są w Centralnym Systemie Teleinformatycznym SL2014, którego zadaniem jest wsparcie realizacji programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020. Przed 2015 r. do obsługi projektów wykorzystywany był System Teleinformatyczny SIMIK 07-13. System SL2014 dostępny jest pod adresem: <https://sl2014.gov.pl>. Zgodnie z informacjami prezentowanymi na stronie internetowej Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju System spełnia wymogi Unii Europejskiej stawiane systemom teleinformatycznym, w tym wymogi dotyczące ułatwienia beneficjentom wymiany informacji z właściwymi instytucjami.

SL2014 służy m.in. do:

- obsługi projektów od momentu podpisania umowy o dofinansowanie w ramach:
 - krajowych programów operacyjnych,
 - programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, dla których Instytucja Zarządzająca została ustanowiona na terytorium Polski,

- regionalnych programów operacyjnych - w zależności od decyzji Instytucji Zarządzającej danym programem;
- gromadzenia danych dotyczących realizacji programów operacyjnych;
- sprawdzenia, czy wydatki poniesione przez beneficjentów są prawidłowe i zgodne z prawem krajowym i unijnym.

Najistotniejszą aplikacją dla beneficjentów wchodzącą w skład SL2014 jest *Aplikacja obsługi wniosków o płatność* stanowiąca część aplikacji głównej systemu. Umożliwia dostęp do informacji o realizowanych projektach, składanie wniosków o płatność drogą elektroniczną oraz komunikowanie się z instytucją udzielającą wsparcia.

Beneficjenci uzyskują dostęp do systemu w momencie rejestracji ich umowy/decyzji o dofinansowaniu w systemie przez instytucję udzielającą wsparcia. Zawarta umowa o dofinansowanie zobowiązuje beneficjenta, aby w ramach procesu rozliczania realizowanego projektu wykorzystywał SL2014. Dzięki systemowi może on m.in. składać wnioski o płatność, prowadzić korespondencję z instytucją odpowiedzialną za ich weryfikację, czy przekazywać dane niezbędne do realizacji projektu.

Dane gromadzone w SL2014 mają charakter pełny i dotyczą wszystkich beneficjentów realizujących projekty w ramach programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich 2014-2020. Obowiązek korzystania z systemu SL 2014 w procesie rozliczania projektu zawarty jest w umowie o dofinansowanie.

W celu gromadzenia danych o wysokiej jakości zapewniono wieloetapową kontrolę wprowadzonych do SL-a danych. Poza kontrolą logiczno-rachunkową istniejącą w systemie, dane weryfikowane są na poszczególnych etapach realizacji projektu przez różne podmioty, m.in. opiekuna projektu, audytorów wewnętrznych, a także kontrole zewnętrzne. Ze względu na ściśle określone zasady dotyczące kwalifikowalności wydatków, dane finansowe podlegają szczególnej kontroli.

Analiza pozyskanych danych pozwala stwierdzić, że informacje wprowadzone do SL2014 jako obowiązkowe cechują się wysoką kompletnością. Jednocześnie część informacji możliwych do gromadzenia w systemie ma charakter nieobowiązkowy, co skutkuje istotnymi brakami danych np. w kwestii rodzaju wsparcia przyznanego uczestnikom projektów czy numerów REGON.

Ze względu na szeroki zakres danych gromadzonych w systemie SL2014 źródło to dostarcza cennych informacji o wykorzystaniu funduszy europejskich w ramach realizowanych projektów. Analiza przekazanych danych pozwala stwierdzić, że są to dane wysokiej jakości, jednak ograniczona funkcjonalność systemu SL2014 rzutuje na ich dostępność. Proces przetwarzania danych i dostosowania ich na potrzeby pracy badawczej jest pracochłonny i długotrwały.

Jakość danych

Nazwa źródła

Sprawozdanie SOF-1 z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych
Sprawozdanie SOF-4 z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego oraz organizacji pracodawców

Gestor

Główny Urząd Statystyczny, badanie własne

Częstotliwość gromadzenia /okres referencyjny

**Zakres czasowy analizowanych danych
Zakres podmiotowy/
Jednostka obserwacji**

Zakres zmiennych /pytania badawcze

Sposób zbierania danych

Badanie cykliczne – co 2 lata.
Ostatnia edycja z danymi za 2016 r.

dane za lata: 2010 r., 2012 r., 2014 r., 2016 r. (dane roczne lub wg stanu na dzień 31 grudnia)

Organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, organizacje pracodawców oraz samorząd gospodarczy i zawodowy) oraz prowadzące działalność społeczną jednostki kościołów i innych związków wyznaniowych.

Zakres przedmiotowy obejmuje m.in. stan aktywności prawno-ekonomicznej, formy i zakres działalności, bariery działalności, ekonomiczny i społeczny wymiar działalności organizacji, w tym: członkostwo, zatrudnienie w organizacjach, przychody i koszty działalności.

Badanie realizowane jest za pomocą obowiązkowego sprawozdania statystycznego. Dane są zbierane poprzez Portal Sprawozdawczy GUS oraz na sprawozdaniach papierowych.

W badaniu SOF-1 realizacja metodą pełną obejmuje:

1. jednostki, które miały zarejestrowaną działalność gospodarczą,
2. jednostki posiadające status organizacji pożytku publicznego (OPP),
3. projektodawcy Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS),
4. jednostki zatrudniające powyżej 5 osób,
5. wodne ochotnicze pogotowia ratunkowe, górskie ochotnicze pogotowia ratunkowe i Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
6. jednostki, które miały zawarte kontrakty z NFZ,
7. jednostki występujące w operacie badań dotyczących pomocy społecznej, realizowanych na formularzach PS-01, PS-03 i OD-1,
8. jednostki prowadzące centra integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej,
9. jednostki występujące w operacie badań serii K (K-01, K-02, K-05, K-07, K-08) dotyczących kultury,
10. społeczne podmioty wyznaniowe,
11. jednostki prowadzące placówki oświatowe według bazy System Informacji Oświatowej,
12. stowarzyszenia mniejszości narodowych, etnicznych i cudzoziemców.

Z pozostałej części operatu do badania SOF-1 losowana jest próba jednostek reprezentatywna w obrębie każdego województwa i formy prawnej.

Badanie na formularzu SOF-4 ma charakter pełny.

Jakość danych

W celu pozyskania wysokiej jakości danych podejmuje się szereg działań, zarówno na etapie przygotowywania badania (aktualizacja operatu), jak i weryfikacji pozyskiwanych danych.

Zbierane w badaniu dane kontrolowane są pod względem spójności logicznej i rachunkowej, porównywane z wynikami z poprzednich edycji i zestawiane z dostępnymi danymi administracyjnymi w tym zakresie. Wszystkie wątpliwości są wyjaśniane w ramach bezpośredniego kontaktu ze sprawozdawcą.

Do aktualizacji rejestrów statystycznych, w tym danych kontaktowych, a także do kontroli jakości danych wykorzystywane są następujące źródła administracyjne:

- Ministerstwo Sprawiedliwości - *Rejestr stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz*

publicznych zakładów opieki zdrowotnej, a także Rejestr Przedsiębiorców – rejestry pozwalają ustalić, które podmioty posiadały status OPP i czy organizacja miała prawo prowadzić działalność gospodarczą;

- Ministerstwo Finansów - System Informacji Podatkowej- pozyskiwane są dane w zakresie organizacji pożytku publicznego, które otrzymały 1% należnego podatku, dane o podatnikach podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) oraz od osób fizycznych (PIT);
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – dane ze sprawozdania merytorycznego z działalności organizacji pożytku publicznego, wykorzystywane do opracowania niektórych danych o działalności OPP, co ogranicza zakres i częstotliwość danych zbieranych bezpośrednio od respondentów;
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych – dane z Centralnego Rejestru Płatników Składek - umożliwiają określenie liczby jednostek zatrudniających pracowników, opracowanie struktury wieku osób zatrudnionych w badanych organizacjach oraz liczby zatrudnionych osób niepełnosprawnych i emerytów;
- Dane przekazywane przez starostwa powiatowe oraz urzędy miast na prawach powiatu pozyskiwane w formie wykazu stowarzyszeń nadzorowanych ze względu na siedzibę przez starostę lub prezydenta miasta na prawach powiatu zawierające dane teleadresowe oraz dane o stanie aktywności jednostek badanych organizacji oraz podobne informacje dotyczące stowarzyszeń zwykłych (nieposiadających osobowości prawnej).

Dzięki wykorzystaniu źródeł administracyjnych do weryfikacji danych, m.in. pod względem spójności logicznej, wzrasta dokładność danych wynikowych oraz oszacowań. O wysokiej jakości badań serii SOF świadczy również wysoka kompletność wyników (na poziomie przekraczającym 80%).

Nazwa źródła	ZUS – Dane o płatnikach składek oraz osobach ubezpieczonych
Gestor	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
Częstotliwość gromadzenia /okres referencyjny	Dane gromadzone ciągle, wykorzystane zbiory przekazywane do GUS przedstawiają stan rejestru ubezpieczonych ZUS za grudzień każdego roku.
Zakres czasowy analizowanych danych	2012-2016
Zakres podmiotowy/ Jednostka obserwacji	Dane jednostkowe obejmujące pracodawców (przedsiębiorstwa prywatne i państwowe, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, spółdzielnie będące płatnikami składek na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe oraz emerytalne i rentowe) oraz wszystkie osoby ubezpieczone w ZUS.
Zakres zmiennych /pytania badawcze	<ul style="list-style-type: none"> • NIP- numer NIP płatnika składek • REGON – numer REGON płatnika składek • Data rozpoczęcia opłacania składek – data rozpoczęcia płacenia składek na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe oraz rentowe i emerytalne za daną osobę zatrudnioną przez danego płatnika składek. W tym kontekście można tę

informację utożsamiać z datą rozpoczęcia pracy u danego pracodawcy przez danego pracownika, ale w przypadku zmiany rodzaju umowy z danym pracodawcą umieszczona data w tym polu pokazuje nie początek rozpoczęcia pracy u danego pracodawcy, ale początek obowiązywania nowej umowy dotyczącej świadczenia składek u danego pracodawcy (datę przyznania nowego tytułu ubezpieczenia).

- Kod TERYT – kod TERYT płatnika składek
- Rok urodzenia – rok urodzenia osoby ubezpieczonej
- Płeć – płeć osoby ubezpieczonej
- Kod tytułu ubezpieczenia – kod tytułu ubezpieczenia. Najważniejsza zmienna. Jest to 6-cyfrowy kod, którego pierwsze 4-cyfry wskazują z jakiego tytułu za daną osobę są odprowadzane składki. Innymi słowy, czy jest to praca, a jeśli tak to jaki jest to rodzaj zatrudnienia, czy może ubezpieczenie opłacane jest z jakichś innych tytułów (np. stypendium). Piąta cyfra w tym numerze oznacza nabycie prawa do pobierania renty lub emerytury. Szósta cyfra natomiast oznacza stopień niepełnosprawności (od 0 (brak niepełnosprawności) do 4).
- Miesięczny wymiar czasu pracy – zakres etatu zatrudnienia danej osoby; dotyczy osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Zakres danych wpisywany jest w formie 1/1 (cały etat), 1/2 (pół etatu), 1/4 (jedna czwarta etatu). Podobna notacja jest wprowadzona w przypadku niestandardowych wymiarów zatrudnienia.
- Rodzaj ubezpieczenia – wskazuje, czy za daną osobę opłacane są składki na ubezpieczenie zdrowotne, czy na ubezpieczenie emerytalno-rentowe, czy na oba te rodzaje ubezpieczeń jednocześnie.
- Kod pracy – kod pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.
- Kod świadczenia przerwy – kod świadczenia lub przerwy w płaceniu składek ZUS.
- Ubezpieczenia rentowo-emerytalne podstawa – podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Podstawę wymiaru składki stanowi przychód pracownika.
- Ubezpieczenia chorobowe podstawa – podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe. Podstawę wymiaru składki stanowi przychód pracownika.
- Kod TERYT zamieszkania – kod TERYT miejsca zamieszkania osoby ubezpieczonej.

Sposób zbierania danych

Dane pochodzą z formularza papierowego lub z formularza elektronicznego wprowadzanego za pomocą programu PŁATNIK w postaci comiesięcznych raportów. Zgodnie z Ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych płatnik składek jest zobowiązany do przekazywania dokumentów ubezpieczeniowych w formie elektronicznej, jeśli odprowadza składki ubezpieczeniowe za więcej niż 5 osób.

Jakość danych

Dane wysokiej jakości, choć nie zawierające wszystkich zmiennych istotnych z punktu widzenia statystyki zatrudnienia, np. brak informacji o zatrudnieniu wg głównego miejsca pracy, wykształceniu pracowników. W zbiorze danych ZUS znajdują się informacje o wszystkich płatnikach składek oraz o wszystkich osobach, za które za grudzień były odprowadzane składki na ubezpieczenie zdrowotne lub/i

emerytalne. Nie znajdują się tu informacje o osobach zatrudnionych, za które nie trzeba odprowadzać żadnych składek do ZUS.

Ze względu na to, że dane dotyczą jednego miesiąca, brak możliwości określenia przeciętnego zatrudnienia w roku, zatrudnienia na umowie cywilnoprawnej jako głównego źródła dochodów. Część zmiennych ze względu na brak zdefiniowanych słowników i kontroli wprowadzanych informacji ma niską jakość i nie mogła być wykorzystywana do analiz, np. dane o wymiarze etatu.

Nazwa źródła	CIT-8 – podatek dochodowy od osób prawnych oraz niektórych jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej.
Gestor	Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych
Częstotliwość gromadzenia /okres referencyjny	Podatnicy podatku dochodowego składają zeznanie podatkowe CIT-8 po zakończeniu roku podatkowego, w terminie do końca trzeciego miesiąca roku następnego. Jeśli u danego podatnika rok podatkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, termin ten upływa 31 marca.
Zakres czasowy analizowanych danych	Rok podatkowy 2012-2016
Zakres podmiotowy/ Jednostka obserwacji	<p>Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych deklaracje podatkowe CIT-8 zobowiązane są składać: osoby prawne; spółki kapitałowe; jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej (z wyjątkiem spółek nie mających osobowości prawnej). Ze składania deklaracji CIT-8 oraz (co za tym idzie) z płacenia podatku dochodowego są zwolnione:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki budżetowe; • jednostki samorządu terytorialnego; • kościelne osoby prawne uzyskujące dochody z niegospodarczej działalności statutowej; • związek działkowców z dochodów uzyskanych z tytułu prowadzenia działalności statutowej. <p>Podmioty realizujące działalność statutową w obrębie działań znajdujących się w sferze pożytku publicznego według zapisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zwolnione są od obowiązku płacenia podatku dochodowego, ale pomimo tego powinny składać deklaracje CIT-8 i wykazywać wartość uzyskanych przychodów.</p>
Zakres zmiennych /pytania badawcze	<p>Zbiór danych jednostkowych CIT-8 trafiający do GUS z Ministerstwa Finansów obejmuje podstawowe dane dotyczące wartości uzyskanych przychodów oraz kosztów uzyskania przychodów w danym roku podatkowym. W bazie danych znajdują się następujące zmienne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • REGON – dziewięciocyfrowy numer Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej • NIP – Numer Identyfikacji Podatkowej • TERYT – 7-cyfrowy kod miejscowości (województwa, gminy, powiatu), w którym znajdowała się siedziba danej organizacji • Przychód podatkowy – wartość przychodów pieniężnych uzyskanych w danym roku podatkowym na terenie Polski. Do kategorii przychodu podatkowego zalicza się również wartość otrzymanych darów rzeczowych oraz usług nieodpłatnych. Ich wartość powinna być wyceniana po cenach rynkowych w chwili uzyskania. • Koszty uzyskania przychodów – wartość kosztów poniesionych w danym roku podatkowym zakwalifikowanych do kategorii

Sposób zbierania danych

- podatkowej kosztów uzyskania przychodów zmniejszających podstawę opodatkowania. Nie w każdym przypadku są to wszystkie poniesione koszty w danym roku podatkowym.
- Dochód – różnica pomiędzy przychodami i kosztami uzyskania przychodów stanowiąca podstawę do obliczenia kwoty podatku do zapłacenia.
 - Strata – ujemny wynik finansowy odnotowany w okresie sprawozdawczym.
 - Podatek należny – wartość podatku dochodowego należnego do zapłacenia.

Dane pochodzą z składanych corocznie (obowiązkowo) deklaracji podatkowych CIT-8. Podmioty, które zatrudniają do 5 osób i nie korzystają z usług biura podatkowego mogą składać deklaracje podatkową w formie papierowej. W innym przypadku zeznanie podatkowe powinno być przesłane przez Internet za pomocą formularza interaktywnego poprzez program e-Deklaracje. Formularz interaktywny zawiera algorytmy kontroli logicznej spójności wpisywanych wartości.

Jakość danych

W przypadku podmiotów komercyjnych, działających dla zysku zeznania podatkowe cechują się dużą dokładnością, co wynika z faktu, że w zdecydowanej większości korzystają one z profesjonalnych usług księgowych i są zobowiązane do płacenia podatku dochodowego, i z tego względu administracja skarbową przykłada duży wysiłek do kontroli ich sprawozdań. Poza tym zdecydowana większość kosztów ponoszonych przez tego rodzaju podmioty stanowią koszty uzyskania przychodów, które należy wpisywać na deklaracjach podatkowych CIT-8. Niższą dokładnością cechują się sprawozdania organizacji pozarządowych i wyznaniowych nie działających w celu osiągnięcia zysku, które w większości zwolnione są z obowiązku płacenia podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) (jeśli cały uzyskany przychód wydany zostanie na działalność statutową mieszczącą się w sferze pożytku publicznego). Niższa dokładność wynika też z faktu, że podmioty te bardzo często nie korzystają z profesjonalnych usług księgowych, jak również są mniejszym stopniem kontrolowane przez urzędy skarbowe.

3.1.2. Przekształcenia baz, tworzenie zmiennych analitycznych i łączenie zbiorów

W pierwszej kolejności opracowano zintegrowaną bazę danych o beneficjentach EFS, a następnie połączono ją z równoległe przygotowywaną zintegrowaną bazą wyników z badań na formularzach SOF-1 i SOF-4 w zakresie organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia, inne organizacje społeczne, samorząd gospodarczy), natomiast w zakresie spółdzielni z oddzielnie opracowaną na podstawie BJS¹⁸, ZUS i CIT-08 bazą spółdzielni socjalnych. Poniżej przedstawiono zakres prac związanych z przekształcaniem baz i łączeniem ich na potrzeby niniejszej pracy badawczej.

¹⁸ Baza Jednostek Statystycznych - utworzona w oparciu o rejestr REGON, aktualizowana danymi z badań oraz w oparciu o źródła administracyjne.

BAZA DANYCH O BENEFICJENTACH EFS (projektodawcach i odbiorcach projektów)

1. Do opracowania zintegrowanej bazy o beneficjentach EFS wykorzystano zbiory pochodzące z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL2014, Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK oraz Podsystemu Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego.
2. Dane o projektodawcach (wybrane typy beneficjentów) pozyskiwane są przez GUS corocznie na podstawie PBSSP. Od 2016 r. dane przekazywane są w formie bazy projektów, co wymaga dodatkowych przekształceń.
3. Dane o uczestnikach instytucjonalnych (odbiorcach) projektów zostały pozyskane na potrzeby pracy badawczej od gestora danych. Dla perspektywy finansowej 2007-2013 pozyskano dane o odbiorcach projektów realizowanych w ramach następujących działań PO KL¹⁹:
 - PO KL 1.04.00 - *Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej* (projekt Banku Gospodarstwa Krajowego),
 - PO KL 07.02.01 *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*
 - PO KL 07.02.02 *Wsparcie ekonomii społecznej*,
 - PO KL 05.04 *Rozwój potencjału trzeciego sektora*.

Dane przekazane zostały w formie czterech plików w formacie xls.

Dla perspektywy finansowej 2014-2020 pozyskano dane o odbiorcach projektów realizowanych w ramach działania POWR 2.9 *Rozwój ekonomii społecznej*, a także działań nakierowanych na ekonomię społeczną określonych w ramach regionalnych programów operacyjnych. Dane przekazane zostały osobno dla poszczególnych województw oraz osobno dla PO WER.

4. Podstawowym identyfikatorem projektów w zbiorach MliR jest numer umowy/decyzji/aneksu bądź numer wniosku o płatność składający się z numeru umowy oraz liczby porządkowej określającej kolejne wnioski o płatność, z których pochodzą dane. Beneficjenci projektów (projektodawcy oraz uczestnicy projektów) identyfikowani są natomiast poprzez numery REGON bądź NIP. W przypadku numeru REGON zidentyfikowano jednak liczne braki danych, dlatego za podstawowy identyfikator służący m.in. do integracji zbiorów wybrano NIP.
5. Przetwarzanie danych rozpoczęto od analizy zakresu podmiotowego i przedmiotowego pozyskanych danych oraz sprawdzenia czytelności i przejrzystości zbiorów. W przypadku danych o projektodawcach pozyskiwanych na podstawie PBSSP sprawdzono zgodności zakresu przekazanych danych z zakresem określonym w PBSSP. Zidentyfikowane braki uzupełniono poprzez pozyskanie od gestora brakujących informacji.
6. Analiza zakresu przedmiotowego pozyskanych danych oraz ich kompletności pozwoliła na wybór zmiennych, które na późniejszym etapie wykorzystane zostały do utworzenia łącznej bazy beneficjentów EFS (projektodawców oraz odbiorców projektów). Poza identyfikatorem beneficjenta (NIP), za szczególnie ważne uznano zmienne pozwalające ustalić okres objęcia

¹⁹ Zakres przekazanych danych o uczestnikach projektów realizowanych w perspektywie finansowej 2007-2013 nie obejmuje danych dla województwa śląskiego. Dalsze analizy przedstawione w raporcie przeprowadzono z wyłączeniem tych jednostek.

wsparciem z EFS: w przypadku projektodawców okres realizacji projektu, a w przypadku odbiorców – datę rozpoczęcia oraz zakończenia udziału we wsparciu.

7. Zakres najistotniejszych działań przeprowadzonych na bazach danych dotyczących projektodawców EFS obejmował:

- zintegrowanie danych z kolejnych lat, począwszy od 2010 r., w tym ustalenie wspólnego zakresu zmiennych i łączenie zbiorów,
- w przypadku danych dla perspektywy 2014-2020, tj. danych za 2016 r. – przekształcenie bazy projektów w bazę projektodawców przy wykorzystaniu identyfikatora jednostki (NIP),
- zidentyfikowanie w obu zbiorach projektodawców realizujących projekty w ramach działań nakierowanych na ekonomię społeczną wymienionych w pkt. 3.,
- zintegrowanie danych o projektodawcach w perspektywie 2007-2013 oraz w perspektywie 2014-2020 poprzez utworzenie łącznej bazy projektodawców zawierającej m.in. dane jednostkowe o projektodawcach, w tym o liczbie realizowanych projektów i ich wartości,
- tworzenie zmiennych analitycznych dostarczających informacji o realizacji projektu przez dany podmiot w istotnych dla pracy badawczej latach (2010,2012,2014,2016), w tym w ramach działań nakierowanych na ekonomię społeczną. Utworzona baza projektodawców EFS nie zawiera duplikatów, tj. jeden podmiot pojawia się w bazie tylko raz.

8. Zakres najistotniejszych działań przeprowadzonych na bazach danych dotyczących uczestników instytucjonalnych obejmował:

- zintegrowanie baz z danymi o uczestnikach projektów realizowanych z perspektywie 2007-2013 w ramach działań związanych z ekonomią społeczną określonych w pkt. 3, w tym ustalenie wspólnego zakresu zmiennych i łączenie zbiorów,
- zintegrowanie danych o uczestnikach projektów realizowanych w perspektywie 2014-2020 w ramach działań nakierowanych na ekonomię społeczną w poszczególnych województwach oraz w ramach działania POWR 2.9 Rozwój ekonomii społecznej,
- ustalenie wspólnego zakresu zmiennych dla danych o uczestnikach instytucjonalnych projektów realizowanych w perspektywie 2007-2013 i perspektywie 2014-2020, weryfikacja kompletności wybranych zmiennych. Za szczególnie ważne uznano zmienne pozwalające na określenie okresu objęcia wsparciem jednostki w ramach projektu oraz rodzaju udzielonego wsparcia. Ze względu jednak na niską kompletność zmiennej o rodzaju udzielonego wsparcia, nie została ona wykorzystana.²⁰
- utworzenie łącznej bazy odbiorców projektów realizowanych w ramach działań określonych w pkt. 3.; w utworzonej bazie podmiot objęty wsparciem może występować wielokrotnie jako uczestnik więcej niż jednego projektu bądź podmiot objęty wsparciem kilkakrotnie,
- przekształcenie łącznej bazy odbiorców projektów w bazę uczestników nie zawierającą duplikatów,

²⁰ Pole określające szczegółowy rodzaj udzielonego wsparcia jest polem nieobowiązkowym w systemie SL2014.

- utworzenie zmiennych analitycznych określających odbiorców wsparcia w istotnych dla pracy badawczej latach (2010, 2012, 2014, 2016),
 - identyfikacja (za pomocą numeru umowy) uczestników projektów, do których kierowano wsparcie w formie instrumentu finansowego (pożyczki) w obu perspektywach finansowych; utworzenie zmiennych analitycznych pozwalających na wyodrębnienie wśród uczestników projektów pożyczkobiorców, objętych wsparciem w istotnych dla pracy badawczej latach (2010, 2012, 2014, 2016),
 - ze względu na zidentyfikowany brak danych o pożyczkobiorcach za 2016 r. konieczne było uzupełnienie bazy odbiorców wsparcia w oparciu o dane o pożyczkach udzielonych podmiotom ekonomii społecznej przez Bank Gospodarstwa Krajowego w ramach projektu „Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporęczeńowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej” (działanie POWR 2.9), będących w posiadaniu GUS,
 - weryfikacja bazy odbiorców pod kątem jednostek nie posiadających identyfikatora (NIP) bądź posiadających identyfikator umowny; ze względu na brak możliwości integracji informacji o tych jednostkach z danymi z badań SOF jednostki te zostały usunięte z bazy,
 - weryfikacja bazy odbiorców pod kątem jednostek reintegracyjnych (warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej). Jednostki te nie posiadają podmiotowości prawnej, funkcjonują pod NIP jednostki prowadzącej (fundacji, stowarzyszenia). Ze względu na niepełne pokrycie w tej grupie zidentyfikowane po nazwie jednostki reintegracyjne zostały usunięte z bazy odbiorców.
9. Istotnym elementem prowadzonych działań było utworzenie łącznej bazy beneficjentów EFS (projektodawców oraz odbiorców projektów) poprzez integrację dotychczas opracowanej bazy projektodawców oraz bazy uczestników instytucjonalnych (odbiorców projektów), przy wykorzystaniu utworzonych zmiennych analitycznych. Ze względu na brak precyzyjnej informacji o formie prawnej beneficjenta konieczne było pozyskanie dodatkowych informacji. Jako pomocnicze źródło danych wykorzystano BJS. Z BJS pozyskano informacje o formie prawnej podmiotu oraz województwie jego siedziby (na potrzeby dalszych analiz).
10. W związku z zakresem podmiotowym pracy badawczej utworzona łączna baza beneficjentów wsparcia z EFS została ograniczona do podmiotów o następujących formach prawnych zgodnych z BJS:
- FP=40 - spółdzielnie
 - FP=48 - fundacje
 - FP=55 - stowarzyszenia
 - FP=60 - organizacje społeczne oddzielnie niewymienione
 - FP=76 - samorząd gospodarczy i zawodowy.
11. Na potrzeby integracji bazy beneficjentów wsparcia z EFS z bazami z badań SOF za lata 2010, 2012, 2014 i 2016 utworzono bazę wspólną zawierającą wszystkich beneficjentów, zarówno projektodawców, jak i odbiorców. Czyli, jak ktoś występował w 2 rolach dane dla niego zostały zintegrowane w taki sposób, że podmiot o danym NIP występuje w bazie tylko raz.
12. Utworzona baza beneficjentów wsparcia z EFS zawiera m.in. takie informacje, jak:
- NIP oraz nazwa beneficjenta,

- forma prawna beneficjenta,
 - województwo siedziby,
 - uczestnictwo w projektach w roli projektodawcy w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz perspektywie 2014-2020,
 - uczestnictwo w projektach w roli uczestnika projektu w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz perspektywie 2014-2020,
 - uczestnictwo w projektach w roli projektodawcy w latach 2010, 2012, 2014, 2016,
 - uczestnictwo w projektach w roli uczestnika projektu w latach 2010, 2012, 2014, 2016,
 - uczestnictwo w projektach jako pożyczkobiorca w latach 2010, 2012, 2014, 2016,
 - liczba realizowanych projektów (dotyczy projektodawców),
 - wartość realizowanych projektów ogółem,
 - uczestnictwo w projektach w roli projektodawcy w ramach działań nakierowanych na ekonomię społeczną określonych w pkt. 3 w latach 2010, 2012, 2014, 2016,
 - uczestnictwo w projektach w roli projektodawcy wyłącznie w ramach działań nakierowanych na ekonomię społeczną określonych w pkt. 3 w latach 2010, 2012, 2014, 2016.
13. Baza beneficjentów wsparcia z EFS za pomocą identyfikatora NIP została dołączona dla FP=48, 55, 60 i 76, czyli organizacji pozarządowych do bazy danych z badań SOF za lata 2010, 2012, 2014 i 2016. W efekcie łączenia zbiorów sparowano 80,6% jednostek spośród projektodawców oraz 47,5% jednostek wśród uczestników projektów. Po zawężeniu zbiorowości wyłącznie do podmiotów objętych wsparciem w latach 2010, 2012, 2014 i 2016 odsetek podmiotów, które wystąpiły w zbiorach z badań SOF wyniósł wśród projektodawców 84,9%, a wśród odbiorców ostatecznych wsparcia – 50,4%.

BAZA DANYCH O DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

1. Bazę danych opracowano poprzez zintegrowanie ze sobą rocznych danych ze sprawozdań GUS - **SOF-1** (Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych) oraz **SOF-4** (Sprawozdanie z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego oraz organizacji pracodawców).
2. Każdy rok, za który zbierane były dane w badaniach SOF-1 oraz SOF-4, stanowił oddzielną bazę danych. Były to bazy jednostkowe identyfikowalne, integrujące dane z obydwu sprawozdań (SOF-1 oraz SOF-4). Jednostką obserwacji w każdym zbiorze była organizacja. Podstawowym numerem identyfikacyjnym był REGON. Baza danych z badań SOF-1 oraz SOF-4 za 2010 r. liczyła łącznie 27441 obserwacji, za 2012 r. 26742 obserwacji, za 2014 r. 25119 obserwacji, a za 2016 r. 23506 obserwacji.
3. Przetwarzanie danych ze sprawozdania SOF-1 oraz SOF-4 rozpoczęto zatem od integracji czterech oddzielnych baz danych za lata, za które zbierano dane, tj: za 2010 r., 2012 r., 2014 r. oraz 2016 r. w jedną bazę. Celem stworzenia zintegrowanej bazy danych było nie tylko przygotowanie jednej łącznej bazy danych na potrzeby obliczeń wskaźników potencjału społeczno-ekonomicznego, ale również oszacowanie pokrycia jednostkowego pomiędzy czterema pomiarami na potrzeby opracowania wstępnych założeń do badania kontrfaktycznego. Dzięki połączeniu czterech baz z badań SOF-1/SOF-4 określono, ile podmiotów uczestniczyło w czterech pomiarach, ile w trzech, dwóch lub jednym pomiarze.
4. Łączenia zbiorów z badań SOF-1/SOF-4 z czterech lat dokonano po numerze identyfikacyjnym REGON. W wyniku integracji zbiorów, dana organizacja w połączonej bazie wystąpiła jako jedna obserwacja, z danymi dla wszystkich pomiarów, w których była badana.

5. W ramach przygotowania do połączenia zintegrowanej bazy danych z badań SOF-1/SOF-4 z bazą projektodawców EFS oraz odbiorców działań nakierowanych na ekonomię społeczną zdecydowano, że zmienną łączącą te dwa zbiory będzie numer identyfikacyjny NIP. Konieczne zatem było uzupełnienie tego numeru w bazie z badań SOF-1/SOF-4, gdyż podstawowym numerem identyfikacyjnym w tej bazie był numer REGON. Numer NIP został uzupełniony na podstawie informacji zawartych w kartotekach dla poszczególnych lat, za które realizowano badania SOF-1/SOF-4. Po uzupełnieniu tego numeru okazało się, że w 4558 przypadkach brakuje numeru NIP lub numer NIP występuje wielokrotnie w bazie. Wstępna analiza podmiotów, które nie posiadały numerów NIP wykazała, że były to najczęściej umowne kluby sportowe, kółka rolnicze oraz społeczne podmioty wyznaniowe. Te rodzaje podmiotów zostały zatem wykluczone ze zintegrowanej bazy, o czym szczegółowo napisano w następnym punkcie. Z kolei numery NIP występujące w bazie wielokrotnie dotyczyły przede wszystkim kół łowieckich. Dalsza analiza takich przypadków wykazała, że numer NIP należy do tego samego koła łowieckiego, a problemem był inny format numeru REGON, jaki funkcjonował w zbiorze za 2010 r. W związku z tym dokonano dla takich jednostek integracji danych z poszczególnych lat pomiaru do jednej obserwacji.
6. Przetwarzanie zintegrowanej bazy z badań SOF-1/SOF-4 objęło również eliminację z bazy obserwacji dla wybranych rodzajów podmiotów. Do dalszych analiz nie zostały wzięte pod uwagę następujące rodzaje organizacji:
 - Organizacje pracodawców oraz organizacje samorządu zawodowego – bowiem definicja podmiotów ekonomii społecznej nie objęła tego rodzaju organizacji.
 - Umowne kluby sportowe – bowiem są to organizacje nierejestrowe, które nie posiadają numerów identyfikacyjnych typu NIP lub REGON, na podstawie których można łączyć te jednostki między zbiorami. W bazach z badań SOF-1 jednostki te mają umowny numer REGON nadawany jedynie na potrzeby badania i niepozwalających na zidentyfikowanie tych jednostek w bazie dotyczącej wsparcia z EFS.
 - Społeczne podmioty wyznaniowe oraz kółka rolnicze – wykluczone ze względu na znaczny udział podmiotów, które nie posiadają numeru NIP, co uniemożliwiało połączenie ich z bazą projektodawców EFS oraz odbiorców działań nakierowanych na rozwój ekonomii społecznej.
7. Ostateczna zintegrowana baza danych z badań SOF-1/SOF-4 posiadała 43 453 obserwacji, w tym 1561 obserwacji z brakującym numerem NIP. W zbiorze znalazło się 8385 organizacji, które posiadały dane dla czterech lat, 5139 organizacji z danymi dla trzech lat, 8028 organizacji uczestniczących w dwóch pomiarach i 21901 organizacji przebadanych tylko w jednym roku.
8. Ze względu na znaczną ilość zmiennych, które występowały w poszczególnych zbiorach z badań SOF-1/SOF-4 za lata 2010, 2012, 2014 oraz 2016 (około 500-600 zmiennych w każdym zbiorze), zdecydowano, że na potrzeby niniejszej pracy badawczej do zintegrowanego zbioru przyłączone zostaną przede wszystkim zmienne niezbędne do obliczenia zaplanowanych wskaźników potencjału społeczno-ekonomicznego oraz numery identyfikacyjne REGON oraz NIP. Połączona baza danych zawierała m.in. następujące zmienne dla każdego z czterech lat, za które przeprowadzono badanie na sprawozdaniach SOF-1 oraz SOF-4:
 - REGON
 - NIP
 - Forma prawna/rodzaj organizacji
 - Wiek organizacji
 - Województwo, powiat siedziby
 - Dziedzina działalności
 - Rodzaj działalności
 - Maksymalny zasięg działania
 - Organizacje działające lokalnie (w najbliższym sąsiedztwie lub na terenie gminy)

- Występowanie oraz rodzaje barier
- Liczba członków osób fizycznych
- Liczba odbiorców działalności – odbiorcy korzystający przynajmniej dwa razy w roku z działań organizacji
- Grupy systematycznych odbiorców działalności
- Klasa zatrudnienia
- Osoby zatrudnione na umowę o pracę na dzień 31.12.
- Kobiety zatrudnione na umowę o pracę na dzień 31.12
- Osoby zatrudnione na umowę o pracę, dla których jednostka stanowiła główne miejsce pracy
- Osoby zatrudnione na umowy cywilnoprawne
- Kobiety zatrudnione na umowy cywilnoprawne
- Osoby zatrudnione na umowy cywilnoprawne, dla których jednostka stanowiła główne miejsce pracy
- Kobiety zatrudnione na umowy cywilnoprawne, dla których jednostka stanowiła główne miejsce pracy
- Osoby zatrudnione z orzeczoną niepełnosprawnością
- Osoby zatrudnione w wieku emerytalnym
- Klasy przychodów
- Przychody OGÓŁEM
- Przychody o charakterze rynkowym OGÓŁEM
- Przychody z działalności gospodarczej
- Przychody z działalności statutowej odpłatnej
- Przychody z zamówień publicznych
- Odsetki, dywidendy
- Przychody o charakterze nierynkowym OGÓŁEM
- Źródła nierynkowe publiczne OGÓŁEM
- Przychody z administracji samorządowej
- Przychody z administracji rządowej
- Przychody nierynkowe publiczne z zagranicy
- 1% PIT i nawiązki sądowe
- Źródła nierynkowe niepubliczne OGÓŁEM
- Darowizny i inne przekazane środki
- Zbiórki publiczne
- Składki członkowskie
- Inne przychody
- Koszty OGÓŁEM
- Koszty zużycia materiałów i energii
- Wynik finansowy
- Kwota nakładów inwestycyjnych.

POŁĄCZONA BAZA DANYCH O BENEFICJENTACH EFS I DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Bazę danych opracowano poprzez zintegrowanie ze sobą danych z bazy o działalności organizacji pozarządowych z bazą danych o beneficjentach EFS (projektodawcach i odbiorcach projektów).

Łączenia zbiorów danych dokonano po numerze identyfikacyjnym NIP. W wyniku integracji zbiorów, dana organizacja w połączonej bazie wystąpiła jako jedna obserwacja, z danymi dla wszystkich pomiarów, w których uczestniczyła.

Tablica 11. Liczba podmiotów w bazie danych o beneficjentach EFS i działalności organizacji pozarządowych według uczestnictwa w EFS

ROK	2010	2012	2014	2016
BENEFICJENCI EFS	3022	4321	4289	1569
w tym:				
Projektodawcy EFS	1457	1564	1322	437
w tym w ramach działań na ES	311	343	283	37
w tym tylko działań na ES	151	177	124	20
Odbiorcy działań dotyczących ES	1565	2757	2967	1132
w tym pożyczkobiorcy	x	x	45	24
POZOSTAŁE PODMIOTY	40431	39132	39164	41884

BAZA DANYCH O SPÓŁDZIELNIACH SOCJALNYCH

- Baza danych o spółdzielniach powstała na podstawie danych pochodzących z Bazy Jednostek Statystycznych (FP=40). Dodatkowymi źródłami informacji były dane pochodzące z Krajowej Rady Spółdzielczej, z ZUS (o płatnikach składek oraz osobach ubezpieczonych) oraz CIT-8 (danych o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej).
- Wszystkie informacje z ZUS i CIT-8 zostały sparowane z jednostkami występującymi w bazie BJS za pomocą jednostkowego identyfikatora REGON. Ewentualne braki jednostek w operacie zostały uzupełnione.
- Do bazy zawierającej połączone dane z BJS, ZUS i CIT-8 dołączono dane o beneficjentach EFS (projektodawcach i odbiorcach projektu), przy czym dokonano następującego przekształcenia na danych: jeżeli podmiot był projektodawcą, nie mógł być odbiorcą projektu.
- Ze względu na niewielkie pokrycie odbiorców EFS wśród spółdzielni pracy (19 w 2012 r., 23 w 2014 r. i 5 w 2016) i spółdzielni inwalidów (8 w 2012 r., 10 w 2014 r. i 6 w 2016 r.) wykluczono te jednostki z analizy.
- W operacie występowała znaczna liczba zmiennych oraz rekordów, dlatego do celów niniejszych analiz z operatu wyodrębniono jedynie spółdzielnie socjalne, najistotniejsze zmienne niezbędne do obliczenia potencjału społeczno-ekonomicznego oraz numer identyfikacyjny REGON. Ze względu na to, że dane pochodzące z ZUS dostępne były od 2012 roku, zbiór danych obejmuje lata 2012, 2014 oraz 2016. Na tym zakresie zmiennych dokonywano istotnych przekształceń.
- Do ustalenia aktywności spółdzielni za dany rok posłużyły informacje dotyczące zatrudnienia i przychodów pochodzące z ZUS i CIT-8. Jako aktywne uznano te jednostki, które albo posiadały osoby zatrudnione na umowę o pracę lub umowy cywilnoprawne albo miały przychody w CIT. Ostatecznie zbiór danych objął 1173 jednostki, które były aktywne w 2012 lub 2014 lub 2016 r.
- Zbiór danych o spółdzielniach socjalnych zawiera zmienne za lata 2012, 2014 i 2016 w zakresie:
 - REGON
 - Wiek spółdzielni
 - Województwo, powiat siedziby
 - Klasy PKD
 - Sekcja PKD
 - Osoby zatrudnione na umowę o pracę na dzień 31.12
 - Kobiety zatrudnione na umowę o pracę na dzień 31.12
 - Osoby zatrudnione na umowę o pracę na dzień 31.12 z orzeczoną niepełnosprawnością

- Osoby zatrudnione na umowy cywilnoprawne
- Klasy zatrudnienia
- Klasy przychodów
- Przychody OGÓŁEM
- Koszty uzyskania przychodów OGÓŁEM.

3.1.3. Operacyjna definicja podmiotów ekonomii społecznej

Definicja podmiotów ekonomii społecznej przedstawiona w pkt. 1.1 została na potrzeby prowadzonych w rozdziale 2 analiz oraz prezentowanej w pkt. 3.2. koncepcji badania kontrfaktycznego zawężona wyłącznie do grup podmiotów, które posiadają własną osobowość prawną i dla których ponadto możliwe było połączenie danych z MliR o podmiotach korzystających z EFS z dostępnymi danymi statystycznymi.

Analiza obejmuje organizacje pozarządowe, do których zaliczono: stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (w tym ochotnicze straże pożarne i koła łowieckie), fundacje oraz samorząd gospodarczy²¹.

Z kolei spośród 3 typów spółdzielni sprzyjających włączeniu społecznemu mieszczących się w definicji PES z *Wytucznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*, w perspektywie finansowej 2007-2013 uwzględniane były wyłącznie spółdzielnie socjalne. W związku z tym, jak również ze względu na ich znikomy udział wśród projektodawców i odbiorców działań dotyczących EFS, spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych nie zostały włączone do analizy.

Ponadto w analizach prowadzonych w raporcie nie ujęto spółek non-profit, ze względu na brak możliwości odróżnienia ich od spółek działających dla zysku z jednej strony i brak zidentyfikowanej grupy kontrolnej, a więc innych spółek działających nie dla zysku z drugiej, jak również brak dedykowanego badania dla takiej grupy przedsiębiorstw. Podkreślić jednak trzeba, że liczebność tej grupy podmiotów jest niewielka.

3.2. Wstępne założenia badania kontrfaktycznego

W tej części raportu przedstawiona została wstępna koncepcja badania kontrfaktycznego, dotyczącego efektów wsparcia udzielonego PES ze środków EFS. Koncepcja ta zostanie poddana dodatkowej weryfikacji w oparciu o dane.

Dotychczasowe analizy skłaniają do propozycji badania złożonego z kilku odrębnych elementów.

Po pierwsze rekomenduje się rozdzielić analizę organizacji pozarządowych będących PES (stowarzyszeń, fundacji i samorządu gospodarczego) od analizy spółdzielni socjalnych ze względu na różne dostępne źródła danych o tych podmiotach. W analizie proponuje się nie uwzględniać spółdzielni pracy oraz spółdzielni inwalidów i niewidomych ze względu na małą liczebność tej kategorii podmiotów. W latach 2010-2016 projektodawcami EFS było 5 tego typu spółdzielni, w tym ani jedna nie realizowała działań dotyczących ES, natomiast a odbiorcami ostatecznymi wsparcia EFS – 12 spółdzielni.

Po drugie, analiza logiki interwencji wsparcia PES z EFS oraz wstępna analiza danych wskazuje na potrzebę odrębnego pomiaru wpływu EFS na grupę projektodawców (PES realizujących projekty współfinansowane z EFS) od analizy odbiorców, czyli PES korzystających ze wsparcia finansowego lub pozafinansowego w ramach projektów finansowanych z EFS i realizowanych na rzecz rozwoju

²¹ Wśród organizacji pozarządowych nieujęte zostały: stowarzyszenia zwykłe, część stowarzyszeń sportowych, mających charakter nierejestrowy, kółka rolnicze oraz społeczne podmioty wyznaniowe ze względu na to, że w tych zbiorowościach większość stanowią jednostki, które nie dysponują numerem NIP, niemożliwe więc było prawidłowe połączenie informacji o korzystaniu z EFS z danymi z badań.

ekonomii społecznej. W przypadku obu analizowanych grup grupą kontrolną byłyby podmioty niekorzystające w omawianych latach ze wsparcia z środków EFS.

Rozróżnienie to powinno być wprowadzone dla organizacji pozarządowych. W przypadku spółdzielni socjalnych proponujemy analizą objąć wyłącznie odbiorców, gdyż grupa projektodawców jest mało liczna (36 podmiotów realizujących projekty w latach 2010-2016, z tego 25 aktywnych według stanu na koniec 2016 r.).

Schemat 5. Grupy podmiotów ekonomii społecznej rekomendowane do uwzględnienia w badaniu kontrfaktycznym

Istotne jest również określenie zakresu czasowego planowanej analizy. W odniesieniu do organizacji pozarządowych ewentualna realizacja badania kontrfaktycznego z wykorzystaniem wcześniej scharakteryzowanych danych GUS z badania na formularzu SOF-1 i SOF-4 z lat 2010, 2012, 2014 i 2016 możliwa będzie w 2019 r. Dostępne dane pozwolą dokonać obliczeń dla perspektywy finansowej 2007-2013. W roku 2016 nowa perspektywa finansowa (2014-2020) była w początkowej fazie wdrażania, kiedy realizowane były pojedyncze projekty, w związku z czym grupa odbiorców nie była liczna. Dlatego też do ewaluacji perspektywy finansowej 2014-2020 rekomenduje się uwzględnić dane z badania za 2018 r., którego realizacja będzie prowadzona w pierwszej połowie 2019 r., a wyniki opracowywane zostaną w drugiej połowie 2019 r. W związku z tym realizacja badania kontrfaktycznego z ich wykorzystaniem możliwa będzie w 2020 r.

Do oszacowania efektów przyczynowych wsparcia, proponujemy wykorzystanie quasi-eksperymentalnego podejścia badawczego. Z wykorzystaniem odpowiednio dobranej grupy kontrolnej, oszacowany zostanie tzw. kontrfaktyczny stan, który przewidywać będzie sytuację, w której wsparcie dla PES nie zostało udzielone. Porównanie ze sobą dwóch stanów – faktycznego i obserwowanego z kontrfaktycznym – nieobserwowanym, lecz oszacowanym, umożliwi weryfikację występowania zależności przyczynowo-skutkowych, przedstawionych w ramach wcześniej odtworzonej teorii zmiany.

W badaniach kontrfaktycznych proponuje się z wykorzystaniem technik statystycznych służących do dopasowania grupy kontrolnej według cech. Zabieg ten ma na celu redukcję potencjalnego obciążenia selekcyjnego, tj. istotnych z punktu widzenia efektów różnic między grupą beneficjentów wsparcia a dobraną grupą kontrolną. Techniki, takie jak Propensity Score Matching czy też Coarsened Exact Matching, pozwalają wziąć pod uwagę szereg zmiennych, mogących wpływać na prawdopodobieństwo bycia projektodawcą EFS oraz na potencjalne efekty wsparcia. Na etapie realizacji docelowych analiz statystycznych zastosowane zostaną oba powyższe podejścia, co pozwoli na dodatkową weryfikację uzyskiwanych wyników. Uzupelniająco do oszacowania efektów wsparcia zastosowane zostanie podejście tzw. różnicy w różnicach (Difference in Differences), które ustala różnicę we względnych przyrostach analizowanych wskaźników w czasie, w grupie beneficjentów wsparcia oraz w grupie kontrolnej. **3.2.1. Założenia badania wśród organizacji pozarządowych**

PROJEKTODAWCY

W przypadku badania projektodawców zakłada się, że interwencją, która może wpływać na zmianę potencjału podmiotów ekonomii społecznej jest pozyskanie środków z EFS na realizację projektu. Aby jednak zmierzyć wpływ tak rozumianej interwencji, niezbędne jest określenie stanu bazowego, czyli sytuacji przed interwencją. Dlatego też proponuje się, aby analizę ograniczyć do podmiotów ekonomii społecznej, które istniały w 2010 r. i w tym roku nie realizowały projektów. Tym samym podmioty, które w analizie stanowiłyby grupę objętą wsparciem (grupę faktyczną) byłyby podmioty niebędące projektodawcami EFS w 2010 r., a realizujące projekty w latach 2011-2015. Z kolei dobór grupy kontrolnej prowadzony byłby spośród jednostek nieuczestniczących w projektach EFS ani w 2010 r. ani w latach 2011-2015. Naliczenia wskaźników dotyczyłyby 2010 r. – okresu przed udzieleniem wsparcia oraz lat pośrednich (2012, 2014), aż do 2016 r. – tj. do zakończenia wsparcia z perspektywy 2007-2013.

Na etapie planowania badania kontrfaktycznego, przy tak ustalonej metodyce doboru grupy kontrolnej, szczególnie ważną kwestią jest ustalenie listy zmiennych, które mogą mieć wpływ na prawdopodobieństwo realizacji projektu finansowanego z EFS i jednocześnie efekty wsparcia oraz określenie rodzaju tych zmiennych. Po określeniu listy zmiennych zostaną oszacowane ich wartości dla wszystkich podmiotów, które znajdują się w grupie objętej wsparciem, a następnie oszacowane zostanie prawdopodobieństwo znalezienia się ich w programie. Następnie podmioty wchodzące w skład tej grupy zostaną dopasowane do swoich odpowiedników (bliźniaków) w próbie kontrolnej.

Dla doboru próby kontrolnej zmienne te powinny dotyczyć 2010 r., czyli momentu, gdy analizowane jednostki (zarówno grupy faktycznej, jak i kontrolnej) nie były objęte wsparciem. Wstępnie określono następującą listę zmiennych kontrolnych:

1. forma prawna,
2. wiek organizacji,
3. korzystanie z EFS w latach 2008-2009,
4. region siedziby (NUTS 2),
5. zarejestrowana działalność gospodarcza,
6. prowadzenie odpłatnej działalności statutowej,
7. typ założyciela jednostki (osoby fizyczne, administracja publiczna, istniejące już organizacje non-profit, przedsiębiorstwo prywatne),
8. udział przychodów ze źródeł publicznych w przychodach ogółem,
9. liczba osób zatrudnionych na etatach,
10. udział osób niepełnosprawnych wśród zatrudnionych,
11. wysokość rocznych przychodów,
12. prowadzenie głównej działalności w jednej z dziedzin:
 - edukacja
 - ochrona zdrowia
 - pomoc społeczna i humanitarna

- rynek pracy
- rozwój lokalny.

Pamiętać trzeba, że badania serii SOF realizowane są metodą reprezentacyjną, dlatego w dalszych pracach konieczna jest weryfikacja, czy liczba jednostek, spełniająca określone powyżej kryteria, w zbiorze danych jest wystarczająca. Jeśli grupa ta będzie zbyt mała w stosunku do wszystkich projektodawców z lat 2011-2015 i będących w zbiorze SOF z danymi za 2012 r., 2014 r. i 2016 r. warto rozważyć uwzględnienie wyłącznie pięciu pierwszych cech, możliwych do określenia na podstawie danych rejestrowych, co pozwoliłoby poszerzenie grupy faktycznej – nie byłoby bowiem konieczne posiadanie dla nich danych z badania za 2010 r. Z drugiej strony takie podejście obniży jakość dopasowania grupy beneficjentów i grupy kontrolnej.

Powyższa lista wskaźników jest wstępną propozycją, która będzie podlegać weryfikacji na etapie analizy danych.

Kolejną kluczową kwestią jest określenie zmiennych, na które może wpływać interwencja EFS, a więc za pomocą których będzie mierzony efekt wsparcia. Analiza logiki interwencji, konsultacje z ekspertami oraz zakres dostępnych danych pozwoliły określić następującą wstępną listę zmiennych efektu:

1. prowadzenie działalności gospodarczej,
2. prowadzenie odpłatnej działalności statutowej,
3. udział przychodów ze źródeł publicznych w przychodach ogółem,
4. udział przychodów ze źródeł rynkowych w przychodach ogółem,
5. liczba osób zatrudnionych na etatach,
6. udział osób niepełnosprawnych wśród zatrudnionych,
7. wysokość rocznych przychodów,
8. wynik finansowy na koniec roku,
9. poniesienie nakładów inwestycyjnych,
10. posiadanie środków trwałych,
11. liczba rodzajów grup odbiorców zagrożonych wykluczeniem społecznym, do których jednostka kierowała działania,
12. prowadzenie działań na rzecz dzieci i młodzieży,
13. liczba barier działalności,
14. deklarowanie poszczególnych barier działalności.

ODBIORCY

Założenia badania organizacji pozarządowych będących odbiorcami działań mających na celu rozwój ekonomii społecznej są zasadniczo analogiczne do przyjętych dla organizacji będących projektodawcami. W tej grupie również jako grupę faktyczną należy wziąć pod uwagę organizacje nieuczestniczące w projektach EFS w 2010 r. a objęte wsparciem (czyli będące odbiorcami działań w ramach projektów służących rozwojowi ekonomii społecznej, realizowanych głównie przez OWES) w latach 2011-2015. Naliczenia powinny dotyczyć również lat: 2010, 2012, 2014 i 2016.

Proponuje się przyjąć te same zmienne kontrolne i zmienne efektu, jak przy projektodawcach. Dodatkowo z grupy faktycznej, czyli odbiorców działań, jak również z grupy kontrolnej, należy wykluczyć organizacje będące w analizowanym okresie projektodawcami EFS.

3.2.2. Założenia badania wśród spółdzielni socjalnych

Jak wskazane zostało we wprowadzeniu do tego rozdziału, spółdzielnie socjalne proponuje się objąć analizą tylko jako odbiorców wsparcia. Podmioty te mogły być odbiorcami zarówno finansowych (dotacje, pożyczki), jak i pozafinansowych form wsparcia (doradztwo, szkolenia, animacje itd.).

Dla organizacji badań kontrfaktycznych dla tej grupy, kluczowe są poniższe warunki:

1. W systemach monitorowania funduszy europejskich nie jest dostępna pełna informacja o formie otrzymanego wsparcia. Tego typu informacje są rozproszone, a bywa, że nie są w ogóle gromadzone z uwagi na brak obowiązku wprowadzania tej informacji. Oznacza to, że istnieje duże ograniczenie na poziomie ogólnym w wyróżnieniu możliwie homogenicznych odbiorców pomocy.
2. Spółdzielnie socjalne nie biorą udziału w badaniu SOF-1, stąd nie jest możliwe zastosowanie szerokiego wachlarza zmiennych do kontroli podczas doboru grupy kontrolnej, jak również do pomiaru oczekiwanych efektów wsparcia.
3. Zdecydowana większość spółdzielni socjalnych w Polsce otrzymała wsparcie unijne. Istnienie nieliczna grupa spółdzielni, które nie korzystały z tej pomocy, w związku z czym jest utrudniony dobór grupy kontrolnej – tak jak to ma miejsce w przypadku grupy projektodawców – spośród podmiotów o tej samej formie prawnej prowadzonej działalności.

W konsekwencji powyższych warunków należy jednoznacznie stwierdzić, że nie jest możliwe dokonanie oszacowań efektów wsparcia dla spółdzielni socjalnych, bez przyjęcia dodatkowych założeń. Zdecydowano jednak, że w obliczu braku jakiegokolwiek wiedzy na temat efektów wsparcia grup docelowych wsparcia PES, podjęta zostanie próba przynajmniej przybliżonego oszacowania efektów wsparcia tej grupy. Jednocześnie, by zredukować w możliwym stopniu obszar niepewności, wynikający z powyższych ograniczeń, zastosowane zostaną różne podejścia do pomiaru efektów.

Wyróżniono łącznie trzy schematy analizy, przedstawione w kolejnej tabeli.

Podstawowym wyzwaniem w prowadzonych analizach będzie dobór grupy kontrolnej. Zgodnie z podstawowym założeniem stosowanego podejścia, grupa kontrolna ma przedstawiać sytuację, w jakiej znajdowałyby się grupa beneficjentów, gdyby nie otrzymała wsparcia.

Może się okazać, że spełnienie tego założenia nie będzie możliwe ze względu na zbyt małą liczbę spółdzielni socjalnych, które nie otrzymały pomocy na etapie ich tworzenia. Z tego powodu w podstawowym wariantcie analizy (schemat 1), zdecydowano się, by do utworzenia grupy kontrolnej posłużyła grupa przedsiębiorstw. Inna forma prawna prowadzonej działalności dla tej grupy wprowadza wiele istotnych różnic, które są powiązane z faktem, że spółdzielnie socjalne zatrudniają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powinny prowadzić działania reintegracyjne na ich rzecz. Z drugiej strony obie grupy prowadzą działalność nastawioną na osiągnięcie zysku i z punktu widzenia ekonomicznych celów funkcjonowania nie ma między nimi różnic. Uwidocznione to zostało również w modelu logicznym wsparcia, w którym wśród oczekiwanych rezultatów wsparcia mieszczą się poprawa kondycji finansowej (stabilizacja) oraz wzrost zatrudnienia, tak w krótkiej, jak i długiej perspektywie. Z tego punktu widzenia analiza wspartych spółdzielni socjalnych na tle przedsiębiorstw pozwoli ocenić, na ile rozwój w tych wymiarach odpowiada obserwowanemu rozwojowi w przedsiębiorstwach (które nie otrzymywały żadnych form pomocy publicznej).

W dwóch pozostałych schematach analizy próba analityczna beneficjentów zostanie ograniczona, możliwe będzie jednak wykorzystanie w analizach dodatkowych informacji, w tym o typie/ źródle udzielonego wsparcia. Ograniczenie analizowanej grupy może skutkować ograniczeniem tzw. trafności zewnętrznej oszacowań, co zostanie podane weryfikacji w ramach finalnych analiz.

Należy zaznaczyć, że w żadnym z zaproponowanych schematów nie będzie możliwe ustalenie dokładnego efektu wsparcia spółdzielni socjalnych w ramach EFS. Możliwe jednak będzie prześledzenie trendów rozwojowych z uwzględnieniem rozmaitych, dodatkowych informacji. Trzy różne schematy analizy pozwolą na wzajemną weryfikację dokonywanych ustaleń. Warto na koniec zauważyć, że będzie to pierwsza tego typu analiza, która mimo wielu ograniczeń, powinna dostarczyć ważne informacje o możliwych skutkach wsparcia publicznego spółdzielni socjalnych.

Tablica 12. Wstępne schematy analizy spółdzielni socjalnych jako odbiorców wsparcia ze środków EFS

Schemat analizy	Opis	Definicja grupy beneficjentów	Definicja grupy kontrolnej	Źródła danych
Schemat 1	Analiza efektów dla wszystkich spółdzielni socjalnych powstałych i wspartych najwcześniej w 2010 roku. Schemat obejmie najszerszą pod względem liczebności grupę podmiotów, nie będzie jednak możliwe dokonanie analiz ze względu na typ otrzymanego wsparcia. Dodatkowo zakres analizowanych informacji (w tym na poziomie zmiennych kontrolnych), będzie ograniczony do dostępnych w statystyce danych administracyjnych, ewentualnie uzupełnionych o dane ze sprawozdania SP/SP-3 (do weryfikacji na etapie analizy).	Spółdzielnie socjalne, które powstały i zostały wsparte w 2010 r. lub w latach kolejnych.	Przedsiębiorstwa, które powstały w roku 2010 lub w latach kolejnych.	Identyfikacja beneficjentów; dane Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju Zmienne kontrolne: Źródła administracyjne (ZUS, CIT), wyniki ze sprawozdania SP/SP-3, baza UOKIK udzielonej pomocy publicznej, Baza Jednostek Statystycznych Zmienne efektu: Dane administracyjne (ZUS, CIT)
Schemat 2	Analiza efektów dla podmiotów wspartych i powstałych w 2010 roku, z uwzględnieniem dodatkowych informacji z pracy badawczej realizowanej w roku 2018, pt. <i>Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu</i> . (Główny Urząd Statystyczny 2018). Dodatkowo w ww. pracy badawczej wskazywane są środki, jakie zostały wykorzystane przy założeniu spółdzielni, co może zostać wykorzystane przy ewentualnym wyodrębnieniu dodatkowych grup, w tym tych, które otrzymały wsparcie w ramach EFS.	Spółdzielnie socjalne, które powstały i zostały wsparte w ramach EFS w 2010 lub w latach kolejnych oraz wzięły udział w badaniu realizowanym w ramach pracy badawczej <i>Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu</i> .	Spółdzielnie socjalne, które powstały bez wsparcia z EFS w 2010 lub w latach kolejnych oraz wzięły udział w badaniu realizowanym w ramach pracy badawczej <i>Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu</i> .	Identyfikacja beneficjentów; dane Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju; dane z badania <i>Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu</i> . Zmienne kontrolne: Źródła administracyjne (ZUS, CIT), wyniki ze sprawozdania SP/SP-3, baza UOKIK udzielonej pomocy publicznej, Baza Jednostek Statystycznych Zmienne efektu: Dane administracyjne (ZUS, CIT), dane z pracy badawczej <i>Spółdzielczość sprzyjająca włączeniu społecznemu i zawodowemu</i> .
Schemat 3	Analiza przypadku dla województwa wielkopolskiego, dla którego dostępne są szczegółowe dane na temat formy przekazanej pomocy (czy miała postać dotacyjną, czy poza dotacyjną), co pozwoli na wyodrębnienie homogenicznych grup wsparcia. Analiza z wykorzystaniem dostępnych danych administracyjnych.	Spółdzielnie socjalne, które powstały i zostały wsparte w 2010 r. lub w latach kolejnych w województwie wielkopolskim. Osobne analizy w grupie beneficjentów dotacji oraz poza dotacyjnych form pomocy.	Przedsiębiorstwa, które powstały w roku 2010 lub w latach kolejnych w województwie wielkopolskim. Opcjonalnie podjęta zostanie próba porównawcza beneficjentów wsparcia dotacyjnego z podmiotami, które otrzymały pozadotacyjne wsparcie.	Identyfikacja beneficjentów; dane województwa wielkopolskiego Zmienne kontrolne: Źródła administracyjne (ZUS, CIT) Zmienne efektu: Dane administracyjne (ZUS, CIT)

Źródło: opracowanie własne

4. Rekomendacje do przyszłych systemów gromadzenia danych o wsparciu z EFS

Ze względu na polepszenie jakości oraz użyteczność danych do analiz i opracowań statystycznych w razie modyfikacji systemu SL2014 lub wdrażania nowego systemu w związku z perspektywą 2020+, rekomenduje się wdrożenie wymienionych niżej modyfikacji systemu.

- Wprowadzenie usprawnienia procesu eksportowania danych. Funkcjonalność eksportu danych z systemu powinna zakładać możliwość generowania raportów dla poszczególnych podmiotów udzielających (projektodawca, partner) i korzystających ze wsparcia (odbiorca), np. dane dla podmiotów udzielających wsparcie powinny agregować informacje o podmiotach, które to wsparcie otrzymały. Obecnie eksport danych możliwy jest tylko dla konkretnych projektów, co powoduje, że przetwarzanie i opracowywanie danych jest skomplikowanym i czasochłonnym procesem.
- Wdrożenie modyfikacji słownika w polu *typ instytucji*. Obecnie słownik posiada nierozłączne kategorie, przy czym pole jest jednokrotnego wyboru. W module dotyczącym *uczestników biorących udział w projektach realizowanych w ramach EFS* gromadzone są dane o instytucjach, które otrzymują wsparcie w ramach EFS. Użytkownik systemu określa typ instytucji, której udzielono wsparcia. Wybór rodzaju podmiotu objętego wsparciem z dostępnej kafeterii może rodzić problemy interpretacyjne, gdyż kategorie podmiotów nie są rozłączne. Wśród typów instytucji objętych wsparciem są m.in. „podmiot ekonomii społecznej”, „organizacja pozarządowa”, „ośrodek wsparcia ekonomii społecznej”, „związek zawodowy”, „organizacje pracodawców”. Dla użytkownika SL2014 może nie być jasne, do jakiej kategorii przyporządkować wspierany podmiot, gdyż może on być równocześnie dwoma lub trzema typami. W instrukcji programu SL 2014 została dodana uwaga o treści „Jeśli organizacja pozarządowa jest jednocześnie podmiotem ekonomii społecznej wybierz z listy wartość podmiot ekonomii społecznej”, ale nie są rozstrzygnięte pozostałe kategorie podmiotów. Proponujemy zadbać o rozłączność słowników, można np. wdrożyć dwa, trzy równoległe słowniki, oddzielny z formą prawną, oddzielny z typem instytucji, który miałby charakter funkcjonalny i związany byłby z typem udzielonego wsparcia.
- Wprowadzenie obowiązkowego wypełnienia pola:
 - REGON instytucji otrzymującej wsparcie oraz wprowadzenie kontroli prawidłowości wypełnienia tego pola,
 - rodzaj przyznanego wsparcia (w tym) w zakresie odbiorców instytucjonalnych.
- Rekomenduje się utworzenie słowników dla wskaźników określonych w WLWK 2014 (ewentualnie analogicznych w przyszłej perspektywie) oraz wskaźników efektywnościowych określonych w wytycznych CT-9. Na chwilę obecną zidentyfikowanie kluczowych wskaźników wymaga wyszukiwania po nazwie, a wskaźniki w poszczególnych regionach mogą przyjmować różne brzmienie, co utrudnia ich identyfikację i analizę. np. *Liczba NGO prowadzących działalność statutową odpłatną lub działalność gospodarczą, utworzonych w wyniku działalności OWES* i *Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą w wyniku działalności OWES*, albo *Procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem - wartość średnioroczna* i *Procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem w subregionie kaliskim*. Wskaźniki z WLWK 2014 oraz CT-9 powinny być wybierane np. z rozwijanej listy wskaźników. Jednocześnie system powinien umożliwiać wprowadzanie wskaźników w formie opisu słownego, w przypadku

pozostałych wskaźników, określonych w danym regionie. Wprowadzone zmiany pozwolą na szybkie identyfikowanie kluczowych wskaźników.

- Wprowadzenie identyfikacji podmiotów nieposiadających osobowości prawnej np. jednostek reintegracyjnych (WTZ, ZAZ, CIS, KIS), które teraz są w grupie podmiotów ekonomii społecznej. Te jednostki rejestrowane są jako jednostki lokalne JST, jednostki organizacyjne stowarzyszeń lub w ogóle nie są rejestrowane w REGON, często też nie posiadając własnych numerów identyfikacyjnych NIP, więc albo podają sztuczny numer albo jednostki nadrzędnej. Dla jednostek organizacyjnych niemających własnej osobowości prawnej, proponuje się wprowadzenie pola NIP/REGON jednostki macierzystej co umożliwi łatwiejsze identyfikacje tych podmiotów i łączenie danych.